

SAPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL V • Nr. 15 (218)
• 13-19 aprilie 1994 •
16 pagini • 200 lei

Fată în față
**Emil
Constantinescu
și Adrian
Năstase**

pag.
5

Interviul
săptămîinii

pag.
8-9

**Andrei
Plesu**

pag.
14

Această
lehamite

un film de
Mircea Daneliuc

pag. 6

**Legea
învăță-
mîntului**

TIA ȘERBĂNESCU

Ratificarea tratatului Ribbentrop-Molotov

"Noul" parlament de la Chișinău a ratificat aderența Republicii Moldova la CSI și crearea Uniunii Economice a acesteia. Documentele fuseseră semnate de președintele Șogur de anul trecut, dar în parlamentul trecut ratificarea s-a împiedicat de patru voturi. "Defecțiunea" a fost remediată de gruparea Șogur-Sangheli-Lucinschi, cu ajutorul unui parlament "incomparabil mai ușor de condus", după cum a recunoscut Petre Lucinschi, președintele acestuia. Un "algoritm" parlamentar după care și Bucureștii lui li cam lasă gura apă și pentru care se pregătește intens. Ședința inaugurală a sovietului camuflat de la Chișinău oferea, de altfel, un tablou edificator. În locul deputatului Ilie Ilașcu - o fotografie înfățișându-l în cușca în care-l ține de luni de zile axa Moscova-Chișinău-Tiraspol, și în prezidiu, tăind definitiv panglica Prutului - deputatul Artiom Lazarev, fost ministru în anii '50, părintele "științific" al teoriei poporului și limbii moldovenești și al "însemnătății progresiste" a răpirii Basarabiei de Uniunea Sovietică. Într-un asemenea parlament, ratificarea întoarcerii la Moscova n-a mai fost decât un galop de complicitate. Ciudatele republicii Găgăuză și Transnistreană, "autoproclamate" pentru a întreține spectacolul unei presiuni care să justifice colaboraționismul cu ocupantul sovietic, s-au declarat atât de satisfăcute încât au anunțat că acum "este posibilă reunirea malurilor drept și stîng" - ale Nistrului, firește. Reunirea malurilor Nistrului ca răsplătă pentru nouirea malurilor Prutului - iată tirgul de la Chișinău la care au consimțit, mimînd indecizia, conducătorii de la București. Lepădarea de limba română a fost dublată, de altfel, în chiar ziua ratificării, cu argumente "economice" de o meschinărie atât de evidentă încît pare invocată anume ca să pecetuiască "despărțirea de unire", su-

gerînd "opțiunea" dificilă între o unire păguboasă cu România și "colaborarea reciproc avantajoasă" cu CSI. În replică, Ambasada română a prezentat lista ajutoarelor și creditelor. Această listă de socoteli indică însă mizeria morală și politică prin care cele două părți de suflet romănesc au consimțit să se lase puse pe cîntar. Dacă la Chișinău colaboraționismul autorităților se practică fățiș și brutal, la București consimțămîntul este învelit în foi străvezii. Considerînd că prin ajutoarele acordate Republicii Moldova și-au plătit pensia alimentară pentru partea de sine abandonată, conducătorii României n-au vorbit despre Insula Șerpilor cu Leonid Kravciuk și n-au pomenit de Basarabia în discuțiile cu Pavel Graciov, ministrul Apărării al Rusiei. De altfel, întors la Moscova după semnarea acordului cu România, acesta avea să declare, în "Russkie Vesti" din 5 aprilie, că "partenerii români au subliniat că ei sînt gata și se vor strădui să dezvolte relațiile echitabile și reciproc avantajoase pe linie militară, așa încît aceste relații să fie la fel de trainice ca în vremurile Pactului de la Varșovia". Întrebat despre faptul că în discuțiile cu Pavel Graciov nimeni din conducerea României n-a ridicat problema Republicii Moldova și a staționării Armatei a 14-a pe teritoriul ei, dl. Gh. Tîncu avea să ofere "Europei Libere" o justificare de-a dreptul grotescă - dacă n-ar fi tragică: "Vedeți, eu nu pot avea pretenția, și cred că nici dl. Graciov nu poate avea pretenția, ca în această vizită relativ scurtă, pentru că el a fost și în afara Bucureștilui, a fost la Ploiești, la Sinaia, nu cred că intru în intimitățile domniei sale, dar a dorit, într-un fel, și să se odihnească, o jumătate de zi, cred că a putut, sau o zi. A avut o perioadă foarte, foarte grea. Pot să vă spun că am început, cumva, cu începutul și tîneti cont că această vizită trebuia să aibă loc mai demult, iar din motive fortuite a fost, probabil, amînată. Ne-am concentrat pe ceea ce era în capul listei, nu în sensul de importanță în relațiile noastre sau pentru noi, ci în sensul unei urgențe a timpului, și a fost acest acord". Și a fost acest acord la București și a fost, apoi, ca un ecou, ratificarea de la Chișinău. Sub raportul consecințelor, ambele semnifică, în fapt, "ratificarea" tratatului Ribbentrop-Molotov și omologarea absurdului "statu-quo" de dinaintea "căderii" comunismului.

Mult stimată redacție,

Vă cer scuze pentru întârzierea mea în ceea ce privește trimiterea adevăratei de muncă, dar cu toate grijile și suprînăcărările de la școală (și de acasă) am pus la o parte această adevărată, în așa fel încît n-o mai găseam nicieri; suma de 1.100 lei v-am trimis-o totuși pe data de 8 martie a.c. (cuprinzînd abonamentul pentru trimestrul al II-lea).

V-aș ruga să nu-mi anulați abonamentul - țin foarte mult să am revista dumneavoastră, întrucît o consider cea mai strălucită culoare pe paleta publicațiilor românești de azi, cu un nivel european și cu priviri largi spre o societate deschisă.

Cu toate că sînt născută și crescută în cultura maghiară din Transilvania, dar și cu "intrețesături" cu spiritualitatea românească (cel puțin așa cred eu), sper ca revista dumneavoastră să mă apropie de cultura românească adevărată, cu porți deschise și spre alte națiuni și alte forme de gândire.

Vă mulțumesc pentru atenția dumneavoastră de a-mi citi rîndurile.

Cu mult respect,

Kovács Irén, Doboseni, 28 martie 1994

P.S. Vă rog să-mi iertați și ortografia, dar chiar nu mai știu pe care s-o folosesc: pe aceea pe care am învățat-o și am practicat-o timp de 27 de ani, ori pe aceea care s-a lansat acum nu de mult? Am folosit-o pe aceea care îmi era mai familiară, dar - dacă este necesar - mă pot îndrepta...

Stimată doamnă redactor-șef,

Vă răpesc din timp, pentru a mă adresa bunăvoinței dumneavoastră de a lua cunoștință de punctele de vedere alăturate. (...)

Personal le consider de domeniul interesului public.

Dumneavoastră apreciați.

În situația că veți decide a le face publice, sînt de acord numai cu condiția respectării anonimatului. (...)

Cu convingerea că mă veți înțelege în mod just, vă salut cu stimă și considerație.

CUNOȘTINTE POLITICE

Pină în 1989 am participat la pregătirea politico-ideologică în toate formele educaționale, mai puțin Academia "Ștefan Gheorghiu". N-am reușit să-mi însușesc noțiuni ca social-democrație, liberalism, ca să mă refer doar la două dintre ele. Poate o lipsă a intelctului propriu; nu m-a dus mintea. Dar nu cred. Îmi place să cred că am avut o minte destul de deschisă. Cred însă că eventual doar printre rînduri s-au făcut referiri, dacă s-au făcut, de cei care conduceau pregătirea. În mod cert o lipsă personală e că, de obicei, am citit ce scrie și nu printre rînduri. Poate că mulți dintre ei nici nu cunoșteau noțiunile. Dar cu certitudine, unii dintre ei le cunoșteau. De ce nu mi le-au transmis? Din interes; slujeau o ideologie pentru care era cel puțin lejer să folosească - ca să mă refer doar la o noțiune - democrația socialistă.

Plecînd de la analiza unui "oscior", puteam totuși refuza întregul. E posibil, dar nu la îndemina individului mediu. Și îmi place să analizez problemele plinându-mă la acest nivel. Tot de la acest nivel privesc acele noțiuni pentru care sînt obligat să optez.

De ce sînt obligat? Din obligația de a-mi exercita dreptul la vot. Ca individ participant la treburile cetății, mă manifest prin vot, demonstrînd astfel faptul că ader la o anumită ideologie (idee, noțiune). Nevoitînd, nemanifestîndu-mi acest drept, aș arunca răspunderea viitorului numai pe umeri altora. Mi-aș rezerva dreptul, cel puțin neegalant, de a critica totdeauna pe alții. Ar fi încercare. Corect, normal, civilizată, amănunțită, e să-ți asumi răspunderea faptelor tale.

Dar nu pot face nimic fără un minim de cunoștințe. Oamenii anilor mei au în general cunoștințe politice relativ, zic eu, apropiate dar limitate. De obicei, în procesul de învățare, învățăm ce ne învață.

Ce înțeleg prin liberalism? Manifestarea libertății naturale, cu alte cuvinte aplicarea în societate a legilor naturii. Dar asta ar însemna întoarcerea, pe undeva, la legile junglei. Nu este posibil.

Social-democrație? Un fel de democrație socialistă inversă.

Doctrina național-tărănistă, creștin-democrată? Un conglomerat cu aspecte de naționalism, de recu-

noaștere a originii general individuale țărănești (dar uneori foarte îndepărtată de cel care face analiza), apartenență la o anumită opțiune religioasă și oarece democrație. Un păienjențiu în care foarte ușor te încurci.

Dar de fapt eu nu votez noțiuni, respectiv doctrine, ci oameni.

Dar acești oameni îmi sînt prezenți de către anumite partide. Dacă eu votez oameni care ulterior nu răspund viziunilor mele inițiale este lipsa mea că m-am înșelat. Dar asta rămîne la îndemina personală, o apreciere pe care nu am cui și cum s-o transmit ca responsabilitate. Ceea ce însă e mai grav în această situație, este că am fost înșelat. Am fost înșelat prin faptul că mi s-au prezentat niște reprezentanți care, cu certitudine, au fost aleși în mod greșit. Greșoala mi-a fost transferată, pasată. Prostia mea e că mi-am însușit-o. Dar autarul moral rămîne chiar dacă nu o recunoaște.

A cui e responsabilitatea, iată că putem stabili. Să încercăm a stabili și cauza. Părearea mea e că cei propuși nu răspund criteriilor care ar trebui să fie apreciate de ambele părți în discuție, cu aceleși unități de măsură.

Cei mai îndreptățiti a mă lămuri (și a ne lămuri) care sînt (au fost, sau ar trebui să fie), criteriile de alegere, sînt aleșii noștri.

Sub această formă, prin cele relatate, eu, omul cetățean, cer un răspuns. Cred că cei mai mulți ar face la fel ca mine și atunci consider că se merită a se face acest demers public.

Prin raportarea aleșilor la criterii, cred că s-ar putea explica mai simplu valoarea ideilor politice, a curentelor cărora aparțin. Consider că acesta ar fi cel mai mare ajutor dar votantului și, mai ales, un gest de minim respect față de acesta. Și, mai mult, l-am face mai responsabil pentru gestul de a introduce în urnă un buletin de vot.

Cunoscind aceste puncte de vedere, poate cineva va încerca să dea un răspuns. Ar putea fi benefic pentru viitorul societății, al nostru și chiar și al meu.

M.G.

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

I. Mă interesează: 1. editorialul, 2. comentariile politice, 3. eseu filosofic, 4. interviul săptămîinii, 5. "Accente", 6. istoria religilor, 7. scrisori de la cititori, 8. sondajele de opinie.

II. Autori preferați: 1. Tia Șerbănescu, 2. H.-R. Patapievic, 3. Ilie Șerbănescu, 4. Andrei Cornea, 5. Gabriela Adamesteanu.

III. Personalități la "Interviul săptămîinii": Regele Mihai, Corneliu Coposu, Gabriel Liiceanu, Petru Creția, Octavian Paler, Alexandru Paleologu, Mircea Ciobanu, Vintilă Brătianu, Sergiu Cuneș, Doina Cornea, Andrei Pleșu, Ion Rațiu, Ana Blandiana, Victor Rebeciuc, Constantin Ticu Dumitrescu, Petre Mihai Băcanu, Ion Vianu, Marian Munteanu, Dinu Patriciu.

IV. Teme noi: educație, viața cotidiană în Occident, politicologie de la A la Z.

V. Ilustrația grafică mi se pare bună.

Vă citesc cu atenție și respect încă de la primul număr. Aș dori să fiu mai incisivi în opoziția elegantă pe care o faceți actualei Puteri comuniste. Putere ce nu știe să respecte regula jocului. Ceea ce se întîmplă acum este absurd, aberant și extrem de preocupant. În haosul întretînut pe care-l traversează, România i-a fost răpădită de actualii reprezentanți ai impozitului pină și perspectiva - avută înainte de '89 - căderii unui regim criminal. Acele instanțe incontrollabile de care se ocupa Kafka sînt mecanisme angelice în raport cu monstruoasa mașină comunistă de azi. Cred că orice ezitare în a contracara decisiv, definitiv, proliferarea structurilor comuniste de la noi - structuri care nu au cum să se restabilească intrucît nu au fost nici o clipă cu adevărat răsturnate - reprezintă ceva extrem de periculos și cu consecințe de a căror gravitate nu ne putem da încă seama. Orice dialog cu cei ce niciodată nu au știut să vorbească cu cineva mi se pare un act irresponsabil, un demers care întărește actuala camarilă, acționînd ca un drog asupra maselor credule care speră într-o victorie a Opoziției. A nu înfiera grațiozitățile, amabilitățile Occidentului orb, naiv, infumurat și pragmatic înseamnă a întinde o mînă actualui Puteri și din România Este inadmisibil! Știe oricine că nicîieri și niciodată comunistul nu a putut fi îndepărtat prin mijloace specifice recuzitei democratice. Nu putem - de dragul unor principii - să-l menționăm la nesfîrșit. Sacrificarea unor generații nevinovate reprezintă un mare păcat. Iar cei care-l comit - din rațiuni de fri-că, lenie, uitare vinovată sau prea multă visare - vor avea de plătit în fața istoriei.

Bălcășanu Ștefan, Gogoșu, Mehedinți

I. Mă interesează: 1. cronica (sau comentariile) politice, 2. editorialul, 3. comentariul sondajelor de opinie, 4. anchetele sociale, 5. "Accente", 6. interviul săptămîinii, 7. scrisorile de la cititori, 8. comentariul despre TVR, 9. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament, 10. istoria religilor, 11. eseu filosofic, 12. eseu cultural, 13. actualitatea culturală: a, b, c, d.

II. Autori preferați: Andrei Cornea, Gabriel Andreescu, Rodica Palade, Gabriela Adamesteanu, Tia Șerbănescu, Ilie Șerbănescu, Horațiu Pepine.

III. Personalități la "Interviul săptămîinii": Corneliu Coposu, Regele Mihai, Emil Constantinescu, Octavian Paler, Nicolae Țăran, Nicolae Manolescu, Andrei Pleșu, Doina Cornea, Ana Blandiana, Al. Paleologu, Mircea Coșea, Măgur Isărescu, Nicolae Spiroiu.

IV. Teme noi: viața cotidiană din țările occidentale, dar și din fostele țări comuniste. Ar fi bine să se facă studii privind nivelul de trai atît în țările occidentale, cit și în cele răsăritene. Să se arate nivelul salariilor minime, medii și inferioare pentru diferite categorii socio-profesionale, cit și cuantumul cheltuielilor pentru diferite grupe de produse (alimentare, textile, tehnice etc.) și servicii. Să se arate modul de organizare a asigurărilor sociale în Germania, dar și din alte țări inclusiv din Est etc.

V. Ilustrația grafică este foarte bună. Consider că "22" este una din dintre puținele publicații care merită să fie citite în prezent.

Cornel Chidiosan, Timisoara

I. Mă interesează: 1. editorialul, 2. scrisorile de la cititori, 3. cronica politică, 4. interviul săptămîinii, 5. actualitatea culturală, 6. comentariul despre TVR.

II. Autori preferați: 1. Gabriela Ada-

meșteanu, 2. Vladimir Tișăneanu, 3. Ilie Șerbănescu, 4. Tia Șerbănescu, 5. Andrei Cornea.

III. Personalități la "Interviul săptămîinii": 1. Andrei Pleșu, 2. Nicolae Manolescu, 3. Dinu Patriciu, 4. Corneliu Coposu, 5. Ion Caramitru.

IV. Teme noi: informații culturale.

Corneliu Hanganu, Bohuși, jud. Bacău

I. Mă interesează: 1. editorialul, 2. eseu filosofic.

II. Autori preferați: H.-R. Patapievic, Andrei Cornea, Ilie Șerbănescu.

III. Personalități la "Interviul săptămîinii": o întâlnire-dialog cu echipa de la "Academia Cățașceni". Nu trebuie

uitat că românii au o periculoasă înclinație spre abstract, își declamă patriotismul aruncînd gunoiiu lingă coș, filozofează în vreme ce mizeria crește în jurul lor, pină la copleșire. Cea mai strălucită afirmare a abstractului existenței noastre este chiar devisa națională "se poate și mai rău", cu variante "cînd ne-o fi mai rău, să ne fie ca acum!". Cei de la "Academia Cățașceni" au găsit limbajul unei educații prin risu "plînuș" (a se vedea efectul de biliard al întrebărilor interviurilor, care scunde la iveală esența personalității și rubrica document a paginii a III-a). Tonul "22"-ului e grav, dar același spirit al echipei se simte în ambele cazuri: e ca și cum ai citi ceva unitar, ale cărui elemente se cheamă și se completează perfect.

IV. Teme noi: 1. educație. Nu pot privi optimist viitorul României. Cred că e nevoie de generații pentru a putea vorbi de o schimbare adevărată, în profunzime. Ceea ce ne lipsește acum este educația. Profesorii mei, ca și părinții mei, aparțin unei timp în care familia și școala țineau de religiozitate, în care bibliotecile personale erau vizul cel mai frumos, iar relația cu ceilalți - o reală comunicare. Îmi privesc colegii întrebîndu-mă pe cîtî din ei i-aș fi vrut profesori. După 13 ani de învățămînt, eleva din mine n-a trecut cu numărutul dincolo de degetele unei mîni... Și mă întrestăzesc să descopăr mulțumirea majorității în fața unor buni "tehnicieni". Tocmai pentru că educatorul (dascălul?) trăiește dincolo de specialist. El, de fapt, rămîne în noi. Unii au numit epoca pe care o trecem "de tînichiea", alții "de plastic". Pentru mine este "epoca baloanelor de sîmpană".

V. Ilustrația grafică: foarte bună. Ideea se scurge atît de curat în linie, încît nici nu mai e nevoie de cuvinte!

Prof. Alina Iordache, Brașov

ILIE SERBĂNESCU

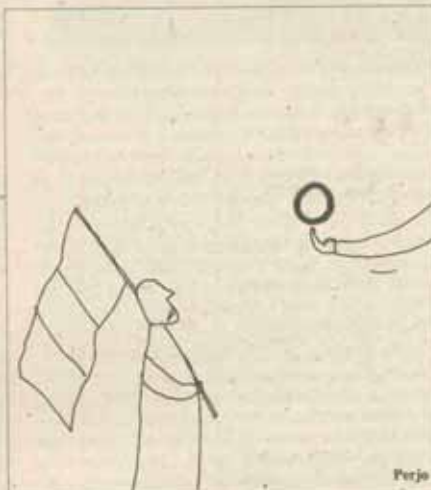
România își poate lua adio de la finanțarea externă

La invitația Departamentului Relații Externe al Fondului Monetar Internațional, am participat, împreună cu alți doi ziariști români, la seminarul "Rolul instituțiilor internaționale în transformarea economiilor din Europa Centrală", desfășurat în capitala Austriei la sfârșitul săptămânii trecute. A fost pentru prima dată când factorii ai FMI și Băncii Mondiale implicați direct în relațiile cu țările din Europa Centrală și de Est s-au întâlnit, într-o formă colocvială, cu ziariști specializați în problematicele din țările respective, într-un efort evident de a clarifica coordonatele în care FMI și Banca Mondială acționează, politicile pe care le promovează, criteriile după care se conduc, problemele specifice cu care se confruntă în această regiune, precum și de a cunoaște nu mai puțin importanțele probleme ale reflectării tuturor acestor aspecte în mass-media din zonă. În cunoștință de cauză și cu prezumția de bună intenție, presa este probabil considerată ultimul posibil aliat în conturarea unei imagini corecte a celor două instituții în ochii opiniei publice. Căci guvernele pot juca dublu, deși măsurile convenite cu FMI și Banca Mondială sunt în ultimă instanță angajamente ale acestor guverne. Ele însă își trec în cont reușitele, dar inevitabilele dureri ale unor măsuri de asanare economică le pun în seama condițiilor impuse de instituțiile respective. Nici un conferențiar nu a încercat să ne convingă neapărat de ceva anume, să ne "învețe" ceva cu tot dinadinsul, ori să tragă concluzii generalizatoare, să dea note sau să facă clasamente pe țări. A fost un schimb de păreri. Sigur însă, post-factum, fiecare este liber să formuleze concluziile care i se par că se impun.

Din păcate, concluziile pe care le pot desprinde pentru România actuală nu sînt deloc îmbucurătoare. În raport cu diagnoza dată de FMI și Banca Mondială economiilor în tranziție din Estul și Centrul Europei, și deci cu terapia ce decurge din aceasta, România - față de politica incertă adoptată pînă acum în direcția unei economii de piață - trebuie să se gîndească serios la o formulă de supraviețuire economică fără finanțare externă. O formulă probabil de autarhie, cerută de altfel de unele partide ale Stîngii. Căci există cîteva condiții fără realizarea cărora FMI - oricîtă flexibilitate ar manifesta în alte domenii - exclude pur și simplu și ca principiu creditarea țărilor din Europa de Est. Or, creditarea de tip stand-by - adică în schimbul unui angajament pentru un program economic - condiționează, se știe, ca gir prealabil, accesul pe piețele financiare internaționale de împrumuturi și de investiții în general. Diagnoza FMI este că disfuncțiile economice în Europa de Est vin din printr-o latură ofertei, adică a producției, mai precis din neadaptarea structurală a acesteia la cerințele pieței. Și concluzia pentru politicile de urmat este fără echivoc. Orice încercare de a stimula cererea înseamnă exacerbarea inflației. Și orice încercare de a încuraja producția în sine pe actuala structură echivalează cu aducerea exact a dezechilibrelor de care de fapt trebuie să se scape. Singura politică desirabilă este de a forța schimbarea structurală a producției. Aceasta nu se poate realiza decît prin privatizare și restructurare, adică printr-o reformă la nivel microeconomic, al întreprinderii. Care însă, pentru a începe realmente, are nevoie de două condiții indispensabile. Pe de o parte, de adevăr și ordine în economie, ce nu pot fi asigurate decît de un curs unic realist al monedei naționale. A cărui garanție o constituie doar formarea sa pe o reală piață interbancară sau, altfel spus, ca rezultat din confruntarea cererii și ofertei și nu din intruziuni și comenzi politice. Pe de altă parte, reforma la nivel micro, în economia reală, are nevoie de o prealabilă stabilizare la nivel macroeconomic. Ceea ce transformă în prioritatea numărul 1 lupta împotriva inflației, prin toate mijloacele ce concurează la aceasta: limitarea deficitului bugetar, încetarea emisiunilor monetare fără acoperire, promovarea unor dobînzii real pozitive care să oprească fuga de moneda națională, reducerea subvențiilor directe și eliminarea celor camuflate etc. Stoparea inflației interne și obținerea unui relativ echilibru în plățile externe sînt de altminteri condițiile stăvilirii declinului monedei naționale.

Înutil aproape de subliniat că tocmai acolo unde FMI se dovedește "cațir" - punctele fiind considerate de esență și deci nenegociabile - România răspunde cu încăpățînarea măgarului. Niciind, de fapt, autoritățile de la București - aceleași la putere după '89 - nu s-au gîndit în mod serios să liberalizeze realmente cursul leului, căutînd doar să păcălească FMI-ul cu așa-numita "fază tranzitorie" a cursurilor paralele, care ar induce treptat cursul unic realist. Și nu se poate spune că "necuratătorul" FMI nu a fost de fapt generos cu România. A admis României ceea ce n-a concedat în cazul nici

unei alte țări est-europene: cursurile paralele. Ba a mai și dat României în două rînduri credite în valoare totală de 1,15 miliarde DST (actualmente cca 1,6 miliarde dolari). Degeaba se plîng autoritățile de la București de tratament discriminatoriu din partea FMI. Dacă aranjamentul stand-by s-ar fi încheiat la timp, România ar fi fost gata-gata să preia gîsfa la credite între țările respective, întrucît ar fi ridicat de la FMI pînă la sfârșitul anului 1993 aproape tot atîția bani cît Polonia după '89, care oricum este cea mai mare dintre aceste țări, avînd și o cotă de participare la FMI o dată și jumătate mai importantă decît cea a României. Dar tocmai refuzul guvernărilor de la București de a liberaliza cursul de schimb - pentru a nu pierde cumva controlul de stat în sens administrativ asupra economiei (singurul care poate exista în mentalitatea lor) - a fost motivul nefinalizării Acordului de credit cu FMI. Semnarea în cele din urmă a Memorandumului (ca fază premergătoare) s-a realizat de fapt pe baza angajamentului părții române de a liberaliza cursul de schimb în luna aprilie 1994, creînd între timp condițiile, respectiv lăsînd stabilirea cursului în seama pieței interbancare după schimbarea prealabilă a sistemului de licitație valutară. Autoritățile de la București spun acum că vor face acest lucru cel mai probabil în iunie. Nu este vorba doar de o nouă amînire, ci de aceeași încercare de a obține creditul de la FMI fără a se liberaliza de fapt cursul leului. De data aceasta, creînd că FMI va ceda pe baza faptului că pe piețele paralele există acum în România un curs practic unic. FMI nu poate decît să salute această realitate. Și a și făcut-o. Dar nu va considera un asemenea curs cu adevărat relevant deoarece provine dintr-o criză de lei forțat creată pentru a opri devalorizarea monedei naționale pe piețele paralele și nu dintr-un echilibru al cererii și ofertei de valută, pe care nu-l poate realiza decît funcționarea unei piețe interbancare. De aceea, întrucît România și-a amînat din nou îndeplinirea angajamentelor, și FMI a procedat în consecință. Acordul cu România nu intră la aprobare în instanța de decizie a instituției în aprilie. Iar România poate să-și în gîndul de la finanțarea externă pînă nu se va decide să liberalizeze realmente cursul valutar. Mesajul FMI este clar: dacă România nu liberalizează cursul valutar, nu mai primește nici o finanțare, nici acum, nici altă dată. Și România își va putea semna pro-

Perjo

pria trimitere în Evul Mediu dacă actualele autorități de la București vor ceda tentației ca, sfidînd FMI-ul, să recurgă la diverse credite din surse dubioase, despre care nu o dată s-a vorbit diversionist ca despre oferte generoase, dar refuzate straniu (?) de anumiți oficiali români (desigur, taxați drept "trădători de neam și țară").

Nici cu cealaltă precondiție, de asemenea firească, a FMI - jugularea inflației - România nu stă mai bine. În ideea falimentară de a menține în viață industria falimentară, care pur și simplu condamnă România în neiertătoare competiție internațională de la sfârșitul secolului XX, autoritățile de la București folosesc diferite modalități de subvenționare camuflată (nu prin buget) a acestor industrii, nota de plată (pe care trebuie să o achite cineva) fiind transferată în circa populației, prin împovăratoarea inflație de peste 300% anual. Astfel, România a rămas singura dintre țările est-europene - și statisticele FMI puse la dispoziție la Viena o dovedesc - care nu a reușit să stăpînească inflația. Și care, din această cauză, nu are vreo șansă - potrivit proiecțiilor FMI - să depășească faza de cădere a producției, urmînd să urce cît de cît panta redresării. Căci - să fim atenți - FMI, în conformitate cu evaluările sale statistice, nu crede în redresarea producției de care nu ostenește să vorbească dl. Văcăroiu, estimînd pentru 1993 o scădere a PIB cu 2,5% în România și nu o creștere, cum pretinde primul-ministru român și serviciul său statistic. De fapt, ar trebui să fim mulțumiți. Întrucît dacă ar fi cum pretinde dl. Văcăroiu, ar fi încă și mai grav. Căci fără vreo restructurare - și știm cu toții că n-a avut loc nici una -, creșterea producției cu care se laudă Palatul Victoria ar însemna pur și simplu o reactivare a industriilor falimentare. Și aceasta o fi poate vreo fericire pentru dl. Văcăroiu, dar ar reprezenta încă o nenorocire pentru țara românească.

Din păcate, impresia pe care mi-a lăsat-o confruntarea între ceea ce s-a discutat la seminarul de la Viena și ceea ce se întîmplă în economia românească este că România se îndepărtează irevocabil - ca un blestem - de lumea secolului XX. Senzația tragică este că România caută să păcălească această lume de nepăcălit, sfîrșind însă prin a se păcăli pe sine; și asta, pe seama unui popor care nu mai vrea nimic, oboșit fiind de minciună și de lipsa de perspectivă.

Radio Delta - "Drumul cel mai scurt către informație"

- F** ● emisiune pivot consacrată actualității
- O** ● oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
- C**
- U** ● vă îndeamnă la acțiune prin informație
- S** ● de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰

"Drumul cel mai scurt către informație"

MARTI 5 APRILIE

● **Comandantul suprem al SACEUR la București**
Generalul George Joulwan, comandantul suprem al forțelor aliate din Europa, a sosit la București într-o vizită oficială, pentru a prelua documentul-cadru al Parteneriatului pentru pace și pentru convorbiri cu ministrul Apărării român.

● **PNTCD sprijină reîntrirea PNL în Convenție**
Corneliu Coposu și Ion Diaconescu au avut o întrevedere cu Mircea Ionescu-Quintus, președintele PNL, și cu Crin Halaicu. Liderii PNTCD au declarat că vor susține necondiționat reîntrirea PNL în CDR și că sînt de acord cu crearea unei alternative liberale în cadrul Convenției.

● **Legea bugetului pe 1994 în atenția Guvernului**
Proiectul Legii bugetului pe anul în curs a fost prezentat și dezbătut într-o ședință extraordinară de guvern. Conform proiectului, se preconizează veniturii la buget în valoare de 9.600 miliarde lei și cheltuieli de 11.000 miliarde lei.

● **PL '93 despre alegerile anticipate**
Discuțiile legate de alegerile anticipate ca și negocierile dintre PDSR și partidele din Opoziție sînt considerate de către conducerea PL '93 ca fiind diversivni lansate de Adrian Năstase, președintele executiv al partidului de guvernămînt.

● **Președintele Slobodan Miloșevici în vizită la București**

Președintele Serbiei, Slobodan Miloșevici, a fost primit de Ion Iliescu, cu care a avut discuții privind situația din zonă și embargoul impus fostei Iugoslavii. Ambii președinți s-au arătat nemulțumiți de menținerea embargoului.

MIERCURI 6 APRILIE

● **Generalul Joulwan a fost primit de Ion Iliescu**
La întrevederea cu Ion Iliescu, comandantul forțelor NATO, George Joulwan, a declarat că România este importantă pentru poziția ei strategică și că va susține integrarea ei în structurile euroatlantice. El a mai spus că Parteneriatul pentru pace va fi dublat de un parteneriat pentru prosperitate.

● **Comunicat al centralelor sindicale**
Principalele trei centrale sindicale, CNSLR-Frăția, ALFA și BNS, au dat publicității o listă de revendicări, printre care finalizarea contractului de muncă la nivel național, soluționarea blocajului financiar și reducerea impozitelor. Sindicatele au cerut de asemenea medierea președintelui Iliescu în negocierile cu Guvernul și Patronatul.

● **Willy Claes, ministrul de Externe belgian, la București**

Willy Claes, ministrul de Externe belgian, s-a întâlnit cu omologul său român. El a promis sprijinul Belgiei pentru o integrare cât mai rapidă în structurile euroatlantice și pentru asocierea țării noastre la Uniunea Europeană. Cei doi miniștri de Externe vor semna o declarație politică româno-belgiană.

● **O nouă rundă de negocieri PD-PDSR**
Întîlnindu-se cu delegația PD, PDSR a prezentat proiectul unui acord de cooperare parlamentară. Documentul se referă la concilierea dintre cele două partide pentru stabilirea priorităților legislative și pentru adoptarea proiectelor de legi prevăzute în Memorandum. Delegația PD a prezentat la rîndul ei un acord de conduită politică.

● **Delegație guvernamentală română la Moscova**
O delegație guvernamentală română, condusă de Viorel Hrebenciuc, secretarul general al Executivului, se află într-o vizită la Moscova, unde va avea întîlniri cu premierul Viktor Cernomîrdin, cu alți miniștri. Viorel Hrebenciuc a avut o întrevedere cu președintele Ununii Industriștilor din Rusia, cu care a discutat probleme referitoare la exportul de țite și gaze în România.

JOI 7 APRILIE

● **Gheorghe Tinca pledează pentru includerea Rusiei în Parteneriatul pentru pace**

După convorbirile avute cu George Joulwan, ministrul Apărării român, Gheorghe Tinca, a declarat că România privește Parteneriatul pentru

pace ca pe un proces de menținere a păcii în Europa. El a adăugat că ar trebui rezolvate toate divergențele cu Rusia în ceea ce privește Parteneriatul pentru pace.

● **PUNR începe campania electorală**
Biroul permanent al PUNR a decis declanșarea campaniei electorale. Una dintre măsurile stabilite este cîștigarea de membri și simpatizanți în zonele unde partidul a înregistrat rezultate mai slabe la precedentele alegeri, în special în sudul țării. Cel care va răspunde de campania de racolare în aceste zone va fi senatorul Valer Suian.

● **"Negocierile cu PDSR trebuie continuate"**
Adrian Severin, lider al PD, a declarat că întreprinderea discuțiilor cu partidul de guvernămînt ar avea consecințe nefaste pentru toată lumea. Negocierile trebuie continuate, a susținut dl. Severin, cu toate că PDSR-ul îi lipsește voința de a se despărți de partidele extremiste. Referindu-se la raportul Comisiei anticorupție, Adrian Severin a afirmat că Romul Vonica, președintele comisiei, s-a sfîșuit cu Ioan Honeșcu și Dan Ioan Mirescu (PRM), pentru a pune de acord raportul menționat cu cel al Corpului de control al primului-ministru. Adrian Severin a adăugat că este posibil ca PD să sezeze organele de urmărire penală împotriva lui Romul Vonica.

● **Se cere demiterea lui Iulian Mincu**
Sindicatul Medicilor din România a adresat o scrisoare președintelui Iliescu, prin care îi se solicită acestuia demiterea lui Iulian Mincu din funcția de ministru al Sănătății. Din cauza lui Iulian Mincu, serviciile medicale românești se află în stare de colaps și nu s-a introdus nici o reformă în sistemul medical în acești doi ani, se arată în scrisoare.

VINERI 8 APRILEI

● **Moldova a aderat la CSI**
Parlamentul de la Chișinău a ratificat tratatul de aderare a Republicii Moldova la Comunitatea Statelor Independente și la Uniunea Economică, documente semnate anterior de președintele Mircea Snegur. Împotriva adeziunii s-au pronunțat deputații fracțiunii Blocul Intelectualilor și Țăranilor și Frontul Popular Creștin Democrat.

● **Credite de la Banca Mondială**
Consiliul directorilor executivi ai Băncii Mondiale a aprobat acordarea unor credite pentru România, în valoare de 225 milioane dolari. Creditele sînt destinate sistemului de educație preuniversitar și restructurării industriei petroliere.

● **Convenția și-a stabilit strategia**
Întîlnirea dintre liderii partidelor din cadrul Convenției Democratice a avut ca subiect principal discutarea raportului Comisiei de strategie și analiză politică privind situația economică, politică și socială a României. În ceea ce privește cererea PNL de revenire în CDR, s-a stabilit că această problemă va fi analizată într-o ședință viitoare.

● **Guvern: "Majorările de prețuri se vor compensa"**
Ministrul Muncii și Protecției Sociale a anunțat că va urma o nouă indexare a veniturilor populației, care să includă și efectul creșterii de prețuri la combustibili și energie. În continuare, membrii Cabinetului au aprobat o serie de acte normative, printre care proiectul Legii privind regimul pașapoartelor.

SÎMBĂTA 9 APRILIE

● **CDR nu dorește alegeri anticipate**
Într-un "Manifest pentru salvarea României", președintele CDR, Emil Constantinescu, își exprimă protestul față de guvernarea actuală, calificată drept "incapabilă și coruptă". Dintre măsurile preconizate pentru scoaterea României din criză se menționează: o justiție severă și dreaptă; alocarea la nivel local a cel puțin 18% din impozitele plătite de populație; desființarea impozitului pe venitul agricol etc.

● **Congresul al II-lea al PSM**
Congresul al II-lea al PSM a consfințit orientarea doctrinară de stînga a partidului. Într-o atmosferă de congres al fostului partid comunist, liderul Ilie Verdeț a fost reconfirmat, iar Adrian Păunescu a devenit noul prim-vicepreședinte al partidului.

S-a avansat și propunerea constituirii unei alianțe naționale a Stîngii, din care să facă parte și PDSR, în vederea viitoarelor alegeri generale. Deși actualul guvern a fost criticat în unele luări de poziție, s-a concluzionat că "Executivul nu trebuie dărîmat, ci ajutat să lucreze".

● **Numeroase vizite ale liderilor politici în provincie**
Conducerea PD (FSN) și-a început la Oradea un turneu ardelean, unde a fost prezentată "Carta Partidului Democrat pentru o nouă politică națională".

Președintele Senatului, Oliviu Gherman, a efectuat o vizită la Combinatul siderurgic și Șantierul naval Galați.

Viorel Cataramă a participat la Conferința județeană Reșița a organizației teritoriale a PNL.

O delegație a partidului de guvernămînt condusă de Adrian Năstase și-a continuat periplul electoral în județul Prahova.

● **CDR pe primul loc într-un sondaj de opinie**
Conform unui sondaj de opinie realizat de Data Media și comandat de Mediafax, CDR - în eventualitatea unor alegeri anticipate - ar obține 24% din voturi. Urmează în ordine: PDSR (21%), UDMR (5%), PUNR (4%), PSM (4%), PD (3%), PRM (3%) etc. Majoritatea oamenilor sînt nemulțumiți de nivelul propriu de trai, apreciind totodată că situația s-a schimbat în rău în ultimii 4 ani. Personalitatea cea mai agreată rămîne Ion Iliescu, urmat de Emil Constantinescu.

LUNI 11 APRILIE

● **Regele Mihai vrea să vină de Paște**
"Secretariatul M.S. Regele Mihai I a comunicat Ambasadei române din Berna intenția Majestăților Lor de a petrece sărbătorile de Paște în România, la Timișoara. În consecință, pașapoartele britanice respective au fost trimise la Ambasada română din Berna pentru obținerea vizelor corespunzătoare", se arată într-un comunicat al Biroului de presă al Regelui Mihai.

● **PNTCD aprobă alegerile anticipate**
"Constatăm că partidul de guvernămînt își face pe față campanie electorală, drept care se impune și din partea noastră o acțiune pe măsură", apreciază liderul PNTCD, Corneliu Coposu. O hotărîre oficială în acest sens se va lua în scurt timp. Guvernul a fost acuzat de noi dovezi de incompetență: neadoptarea bugetului și numirea în cadrul FPS a unor membri ai PDSR.

● **Ședința Consiliului Suprem de Apărare a Țării**
În cadrul ședinței CSAȚ au fost analizate și avizate proiectele "Concepției integrate privind securitatea națională a României". Totodată, a fost aprobat documentul ce urmează să fie înaintat NATO, ca urmare a aderării României la Parteneriatul pentru pace.

● **Virgil Măgureanu se pronunță**
Directorul SRI, Virgil Măgureanu, a precizat că documentele "împrăștiate" de Adrian Păunescu prin Senat despre așa-zisa activitate de informator al Securității a d-lui Corneliu Coposu sînt "nerelevante".

Pagină realizată de
RALUCA STROIE-BRUMARIU
și **MARIAN CHIRIAC**

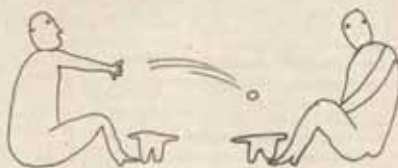

HORATIU PEPINE

Politica sărăciei

Viața publică de la noi va cunoaște multe luni de aici înainte doar câteva preocupări: casele naționalizate, perspectiva alegerilor anticipate și creșterea fiscalității. Guvernul, desigur, pretinde că presiunea fiscală va fi anul acesta mai mică, prezentând un calcul procentual, dar în concretul lucrurilor vom suporta cu toți impozite mai mari. Să ne gândim numai că de anul acesta, dacă proiectul Guvernului va deveni lege, producătorii agricoli vor plăti impozite, că s-au introdus impozite și taxe locale fără să existe o lege a bugetelor locale, că Guvernul va spori iarăși impozitele dacă nu va îndeplini criteriile de performanță stabilite cu FMI. Nu trebuie să ne mai mire că ministrul Finanțelor ne prezintă lucrurile tocmai invers de cum sînt ele în realitate. Lumea finanțelor e mișcătoare și volatilă și îngăduie tot atâtea moduri de prezentare cîte interese sînt de susținut. În condițiile inflației de astăzi, puține sînt certitudinile în afara averilor concrete, adică a banilor investiți în afaceri sigure, controlate de cartelul citorva magnați ai economiei post-revoluționare și ai proprietăților imobiliare. Un proiect de lege antimonopol și al liberei concurențe a fost înaintat Camerei Deputaților tocmai pentru a da o lovitură sistemului monopolist creat pe ruinele economiei socialiste. Dar o astfel de lege e o chestiune de perspectivă mai îndepărtată. Privatizarea însăși curge lent pe făgașul monopolurilor deja constituite. În aceste împrejurări, nici vorbă de constituirea unei clase de mijloc, singura care poate da consistență unui sistem politic democratic.

Un bun început ar fi, fără nici o îndoială, restituirii caselor naționalizate. Un bun început pentru sporierea categoriei oamenilor liberi, cu averi sigure, desprînși de servituțile sărăciei și apți să-și îndrepte eforturile spre atitea domenii de interes național lăsate la voia întâmplării. Ce poate fi interesul național în condițiile sărăciei generalizate? Drapele și imnuri, vorbe umflate, abstracțiuni rafinate. Dar, ca în atitea alte domenii, și în chestiunea caselor naționalizate se pornește greșit. Proiectul Guvernului, care așteaptă într-o mare tensiune să intre în dezbaterile Senatului, e un lamentabil compromis între principiul dreptului la proprietate înscris în Constituție și o idee strîmbă de justiție socială. Decretul 92/1950, ca să luăm un singur

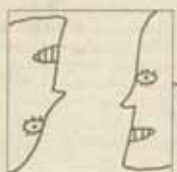
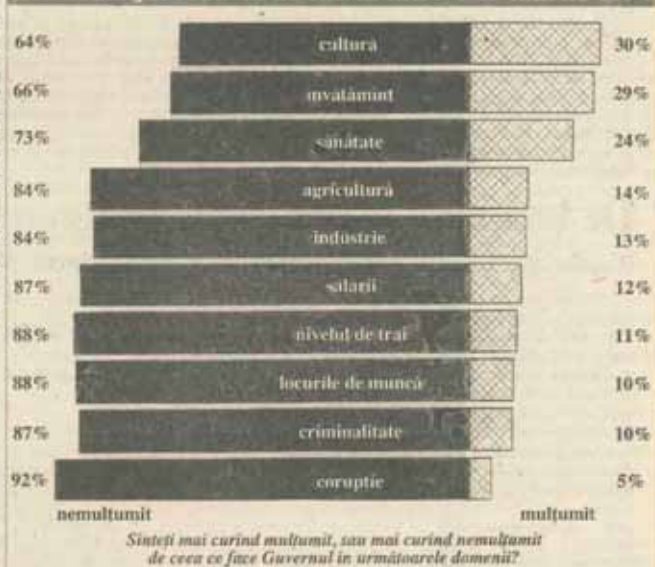

exemplu, a fost declarat neconstituțional chiar față de Constituția din 1948, de unde reiese prea limpede că justiția socială de care vorbește regimul actual e o justiție în afara legii, o remanentă a gândirii comuniste. Se ignoră complet pe de altă parte ce înseamnă economia de piață în domeniul proprietăților imobiliare. Atitea și atitea case frumoase din București zac în ruină și statul nu investește un leu pentru renovarea lor. Proiectul Guvernului condamnă la moarte zonele vechi ale marilor orașe, iar în subsidiar nu e decît o continuare a politicii lui Ceaușescu. Se ignoră cu o orbire greu de înțeles că patria zac în ruină și statul nu investește din dealurile și munții plîntelor noastre turistice, în decurul cărora ne plăsam festivalurile folclorice. Orașele nu pot renaște decît prin consolidarea proprietății private în domeniul imobiliar.

Primum acord între grupurile Opoziției și PDSR a eșuat anul trecut tocmai din pricina opiniilor foarte diferite în privința caselor naționalizate. PDSR e supus unor presiuni din două direcții diferite: pe de o parte o presiune politică internă, iar pe de altă o presiune a mediilor politice internaționale. Nu se poate ca oficialii noștri să nu fi reținut opinia d-lui König, exprimată cu limpezime cu ocazia ultimei vizite în România. "Imagi-

nați-vă ce reacție s-ar produce în Europa dacă dumneavoastră ați da o lege care să-i discrimineze pe proprietarii de drept", a spus domnul Friedrich König. Există însă și presiunea electoratului propriu, iar acum cînd campania electorală stă să se declanșeze, PDSR este tentat să facă din această lege elementul de rezistență. Acordurile cu FMI au obligat Guvernul la o politică nepopulară, care, dacă va fi susținută, va duce negreșit la creșterea șomajului. Protecția socială e dezorganizată și se conduce încă după un model de mult depășit de realitate, astfel încît PDSR-ul i-a rămas deocamdată să inventeze ideea protecției sociale a chirișilor. Nu subestimăm inventivitatea demagogiei partidului de guvernămînt, dar nu vedem ce altă temă de anvergură va conduce viitoarea campanie electorală. Pînă în prezent, PDSR a susținut două proiecte: unul care prevedea un grav amestec în treburile Justiției și care a fost declarat neconstituțional, și altul pe care Curtea Constituțională l-a validat, cel al prelungirii contractelor de închiriere pentru încă cinci ani de aici înainte. E vorba doar de paliative, dar ele exprimă o intenție politică precisă. Și e iarăși nelindoielnic că, în aparență, amenințata conflict guvernamentală se va solidariza în jurul ideii de protecție a chirișilor. Și dacă adăugăm iarăși problema revendicărilor maghiare și prezența UDMR în coaliția Convenției Democratice, atunci vom avea tabloul destul de precis al viitoarelor confruntări politice.

Din sondajul realizat de IMAS între 4-13 martie 1994

FATĂ ÎN FATĂ

ANDREI CORNEA

Pact social sau luptă de clasă?

Au devenit, de destulă vreme, obișnuite la noi ca și pe aiurea lamentările cu privire la neajunsurile și daunele chiar pricinuite de televiziune, mai ales în ceea ce privește seriozitatea confruntărilor politice preluate. Cu toate acestea, nu o dată televiziunea îngăduie ceea ce alte medii de comunicare, eventual mai sofisticate, permit mai greu: relevarea cu o umitoare repeziciune și pregnanță a stilului omului, a felului său fundamental de a fi. Dacă raționamentele pot păli cînd sînt trecute prin tubul catodic, dacă analizele abstracte pierd din importanță, în schimb prestanța omului, tipul său de vitalitate, caracterul, felul educației, atenția pe care o dă celorlalți, toate acestea se impun imediat în fața camerei. Nu înseamnă că declarațiile, cuvintele și-ar pierde rostul; ceea ce vreau să spun este că valoarea lor afectivă, emoțională crește enorm.

Că așa stau lucrurile s-a putut, cred, vedea și cu ocazia emisiunii de luni seara în care s-au confruntat, cu medierea lui Vartan Arachelian, d-nii Emil Constantinescu și Adrian Năstase. Spre deosebire de alte emisiuni de tip "față în față" de la noi, adesea plecticoase și obositoare, aceasta a fost antrenantă și chiar, pe alocuri, pasionantă; iar aceasia tocmai datorită turnurii realizate de două stihuri ce nu aparțin numai celor două personalități, dar caracterizează și formațiunile politice pe care cei doi le reprezintă: CDR și PDSR.

Di. Năstase rămîne un birocrat al Puterii, un aparatcic al manipulării cifrelor, datelor și faptelor în propriul folos. Limbajul său este abstract, general, tehnic, depersonalizat. Atitudinea - prestanță afișată cu emfază. Ceea ce e comunica în fond dl. Năstase este plenitudinea Puterii: siguranța, stabilitatea, decizia. Nu importă prea mult ce spune, conștientă imperturbabilitatea cu care afirmă fie și absurdități. Cine vrea Puterea, să stea alături de mine, alături de "noi" - pare el să spună în fiecare moment. Iar "noi" înseamnă cei puternici, cei tari, cei bogați, mai ales cei bogați. Cînd dl. Năstase vorbește despre "protecția socială" sau "șomaj" nu-l poți lua în serios. Altminteri, e foarte grav, pîrînd pătruns pînă la ultima fibră de conștiință demnității funcțiilor pe care le exercită. Nu zîmbește, nu ride (decît în vîrfurile buzelor), își înțeapă doar adversarul cu un ac miuit în venimul unor ironii indoielnice. Dl. Adrian Năstase, președintele unui partid ce se proclamă de stînga și social-democrat, s-a pre-

zentat înaintea telespectatorilor ca reprezentant al noii clase a celor avuți, aroganți, puternici.

Dimpotrivă, deși vine în fruntea unei coaliții, chipurile, de dreapta și acuzată că ar vrea să-i aducă pe "boieri", Emil Constantinescu a apărut reprezentantul oamenilor nevoiași. El și-a dat seama că pe aceștia generalitățile și abstracțiunile îi lasă indiferenți, de aceea li s-a adresat concret și emoțional. El nu-i la fel de stăpîn, firește, ca ceilalți pe date și cifre, dar știe cum să evite limbajul de lemn, falsele tehnisme și, păstrînd mereu politetea, a fost nu o dată vehement și chiar patetic. De fapt, dl. Constantinescu a aruncat mînușa partidului de guvernămînt. A spus, sub o formă sau alta, ceea ce știe toată lumea: că trăim sub o guvernare coruptă, incapabilă, care, pentru a se salva pe sine de la înec, supune țara unei fiscalități imposibile. Dinaintea abstractelor considerații ale d-lui Năstase despre pactul social, dl. Constantinescu a invocat propunerile concrete ale CDR în vederea unui guvern de coaliție, propuneri rămase fără răspuns precis din partea PDSR, deși sînt favorizate de toate sondajele de opinie. Nu a uitat să reamintescă despre vizitele în județe ale conducerii PDSR din ultimul timp, sugerînd că numai cei bogați și stăpîni pe visteria statului și le pot permite într-un moment cînd mulți contribuabili nu știu dacă vor mîncea a doua zi.

După părerea mea, prin stilul celor doi protagoniști aproape chiar mai mult decît strict prin programele formațiunilor politice respective, show-ul televizat de luni pune în evidență un fapt neașteptat: lupta politică din România în momentul de față nu se mai duce atît în jurul "neo-comunismului", al "restaurăției", al democrației ori al "intrării în Europa". Ea a îmbrăcat un foarte important caracter social, bine sesizat și speculat de dl. Constantinescu, dar ignorat de dl. Năstase: de o parte se află îmbogății și privilegiatii tranziției pe care i-am numit în altă parte "directocrați", de partea cealaltă, cei pauperizați de inflație și impozite sau care nu-și pot recupera proprietățile sau pămînturile. Mai poate fi vorba, în asemenea condiții, despre "pact social"? Sau, mai degrabă, ar trebui să ne referim la o reluare a "luptei de clasă", fie ea și cu "semn schimbat"?

RALUCA STROE-BRUMARIU

Proiectul Legii învățămîntului (I)

Necesitatea adoptării urgente a unei noi legi a învățămîntului ar trebui să fie una din prioritățile Parlamentului. Și totuși, deși proiectul Legii învățămîntului a fost înaintat de Guvern Parlamentului încă din legislatura trecută, deși el a fost examinat și avizat atît de fosta comisie pentru învățămînt și știință, cît și de comisia similară actuală, deși a fost publicat pentru dezbatere publică, el nu are șanse să intre prea curînd în dezbaterea plenului. Orice propunere de avansare a proiectului pe o poziție prioritară a ordinii de zi, indiferent de la ce partid vine, se lovește de votul negativ al majoritarilor. În programele anticriză ale partidelor coaliției majoritare, reforma învățămîntului figurează pe ultimul loc sau nu figurează deloc.

Deși membrii comisiei au acceptat ideea că obiectivele principale ale reformei în învățămînt sînt democratizarea sistemului educațional și creșterea calității procesului de învățămînt, proiectul avizat de comisie nu numai că nu încurajează descentralizarea învățămîntului, dar acordă chiar competențe sporite M.I.Șt. și inspectoratelor județene. Cu alte cuvinte, proiectul încearcă să relege funcționarea învățămîntului la nivel central. Printre competențele M.I.Șt. figurează confirmarea prin ordin a rectorului, ministrul învățămîntului putînd și să suspende din funcție rectorul unei instituții de învățămînt superior, definirea domeniilor de aplicare a autonomiei universitare la nivelul rectoratelor, decanatelor și catedrelor, ce-i drept la propunerea colegiului academic (comisia a propus eliminarea acestei prevederi), aprobarea unităților în care se organizează învățămînt artistic și sportiv, elaborarea și aprobarea programelor și planurilor de învățămînt, aprobarea manualelor școlare. Pentru învățămîntul particular preuniversitar, planurile și programele de învățămînt trebuie și ele aprobate tot de ministere. Și tot ministrului îi revin atribuții privind coordonarea activității de cercetare științifică din învățămînt și propunere pentru cifrele de școlarizare. În sfîrșit, ministrul asigură evaluarea periodică a nivelului de pregătire profesională și metodică a personalului didactic din învățămînt. Ministrul învățămîntului este cel care face propuneri pentru postul de profesor universitar, acordarea acestui titlu făcîndu-se prin decret prezidențial.

Proiectul prevede că învățămîntul de toate gradele se desfășoară în limba română, ca limbă oficială în stat. Dreptul persoanelor aparținînd minorităților de a învăța limba lor maternă este și el garantat, dar vom vedea mai departe în ce condiții. În planurile învățămîntului universitar de stat, includerea religiei ca disciplină școlară este obligatorie, dar studiul ei este facultativ. Culele recunoscute oficial de stat își pot organiza propriul învățămînt. Rețeaua unităților școlare de stat este organizată de ministere, dar autoritățile locale și agenții economici pot înființa și finanța și ei școli. Privatizarea instituțiilor și școlilor de stat este interzisă.

De la apatie la protest și pragmatism

(Conferința Națională a Organizațiilor Studentești - Sinaia, 31 martie-4 aprilie 1994)

"29.000 lei este bursa de excepție atribuită studenților orfani sau proveniți din azilele de copii. Cum pot să trăiască din ei? Studentul nu se poate îmbolnăvi, pentru că n-are cu ce să-și ia medicamente, nu poate să moară, pentru că nu-i ajunge ajutorul de înmormîntare de 30.700 lei, nu poate nici să renunțe să mai fie student, pentru că, dacă se retrage, trebuie să înapoieze ce s-a cheltuit cu el. Cetățenii străini bursieri primesc 47.000 lei, iar doctoranzii 51.000 lei. Ce stat dă cetățenilor străini drepturi mai mari decît propriilor lui cetățeni?" Asemenea întrebări, retoric adresate reprezentanților sindicatelor, Victor Ciorbea, transmiteau cu exactitate starea de nemulțumire generală a studenților - categorie socială defavorizată la această oră. Tensiunile din campusurile de la Grozăvești și Regie nu aveau să fie deci o surpriză pentru cei ce au asistat la Conferință: tema butucurilor care diseminează în campusuri neregulii, trafic de valută, corupție și frustrare a revenit de mai multe ori.

Sistemul de burse se va schimba în '94-'95

Obsesivă a fost însă tema burseelor, care a continuat pînă cînd ministrul învățămîntului, ținta favorită a întrebărilor, le-a spus, excedat: "Voi sintetiza mult, iar eu singur. Dacă mergem tot așa, discuția o să degeneze". Discuția n-a degenerat, dar după ce s-au terminat și întrebările și răspunsurile, cei 108 delegați prezenți din toate centrele universitare din țară au votat o moțiune prin care se solicită demiterea urgentă a secretarului de stat I. Hirjoabă și a lui Ovidiu Ianculescu, ambii funcționari ai Ministerului Învățămîntului, pe următoarele motive: tratarea cu dispreț, desinteres și rea voință a problemelor cu care se confruntă studenții, dispoziții aberante, ilegale, neîndeplinirea atribuțiilor de serviciu, crearea de stări tensionale și situații critice etc. Moțiunea a fost deci semnată de Liga Studenților din Universitatea București, Liga Studenților din Academia Națională de Artă, Liga Studenților din Medicină București, Sindicatul Liber al Studenților din Politehnica București, Convenția Organizațiilor Studentești din Timișoara, ligile studentești din universitățile din Iași, din Brașov, din Cluj, Liga Studenților din Universitatea Tehnică Tg. Mureș, Liga Studenților Medicinisti din Tg. Mureș, ligile studentești din Ploiești, Galați, Baia Mare, Constanța, Pitești, Alba Iulia, Reșița, Tirgoviste, în total 108 delegați. "Dacă nu se va onora cererea de demitere formulată în moțiune, se va recurge la forme de protest specifice", s-a anunțat.

În Ministerul Învățămîntului multe nume ar putea fi puse în discuție

Ministrul Învățămîntului, Liviu Maior, dăduse asigurări că actualul sistem de burse (în cadrul căruia numărul bursierilor a scăzut cu 35%) va fi modificat în anul universitar '94-'95. Dar noi ce facem pînă atunci?, au întreat studenții. Răspunsul - o neputincioasă ridicare din umeri. Asigurările nu i-au liniștit pe studenți și pentru că le era teamă de posibili autori ai proiectului, cu care avuseseră o colaborare proastă. Multe nume din Ministerul Învățămîntului ar putea fi puse în discuție, a fost de acord Liviu Maior. Pe tema imobilismului ministerului și a structurilor sclerozate, mai toți invitații, personalități politice marcante, și-au spus părerea: "S-au preluat aceste structuri și ele nu se pot schimba de azi pe mâine. Nu poate veni cineva să facă 'tabula rasa'" (Oliviu Gherman). "Structurile birocratice din Universitate sînt complice cu cele din Ministerul Învățămîntului, unde nu ministrul, dl. Liviu Maior, adept al reformei învățămîntului, este vinovat, ci birocrăția intactă. E nevoie de Legea funcționarului public, care să înțeleagă că el se află la dispoziția societății, nu invers" (Emil Constantinescu). "Nu cred că dl. Oliviu Gherman se numără printre adepții imobilismului, numai că brega pe care în '90-'91 noi am operat-o în structurile birocratice nu s-a mai făcut mai departe" (Petre Roman).

Unde este patrimoniul UTC-ASC

Din cele patru zile ale Conferinței (sponsorizată de Ministerul Tineretului și Sportului împreună cu

Fundația Soros și organizată de studenții craioveni și de doi studenți din Canada, Scott Johnson de la Red Deer College și Dan Lachambre de la Naies Edmonton), ziua de vîrf a fost sîmbătă 3 aprilie. Fiecare unitate de învățămînt a avut ocazia să pună întrebări invitaților aflați la masa prezidiului: Liviu Maior (ministrul Învățămîntului), Oliviu Gherman (președintele Senatului), Emil Constantinescu (rectorul Universității București), Petre Roman (președintele PD-FSN), Alexandru Mironov (ministrul Tineretului), Aureliu Săndulescu (vicepreședintele Academiei Române), Victor Ciorbea (președintele CNSLR-Frăția).

Drumul spre "master"

Întrebările trebuiau să fie concrete, pragmatice. Unele au și fost. Studenții din Iași, printr-o agreabilă purtătoare de cuvînt, și-au anunțat intenția de a constitui o fundație pentru a-și rezolva problemele de spațiu (pierdut pe nedrept) și au profitat de prezența altor personalități politice marcante pentru a face lobby. Multe întrebări însă (vizîndu-i de regulă pe Alexandru Mironov și Petre Roman) s-au referit la casele tineretului și studenților din țară și la patrimoniul fostelor UTC și ASC. O lege dată de CPUN a trecut patrimoniul organizațiilor comuniste în proprietatea statului. Gestionarea proprietăților fostului UTC s-a încredințat unor organizații de tineret fantomă. O lege ratată (s-a căzut de acord de către cei întrebați), transformată în contracte de care beneficiază cine s-a nimerit. "O situație dramatică, la care n-am soluții" (Alexandru Mironov).

S-a adus în discuție proiectul Legii învățămîntului. Rectorul Universității București, Emil Constantinescu, a opinat că 7% acordat învățămîntului ar putea fi o soluție și că studenții ar trebui să susțină proiectul de reformă al Ministerului Învățămîntului, care se bucură din partea Băncii Mondiale, o cu totul altă apreciere decît Ministerul Sănătății (care n-a fost capabil să-și facă proiectul). Pe de altă parte, el trebuie să privească adevărul în față: nu toți studenții sînt buni, iar mulți dintre cei aflați în Consiliile profesionale sînt interesați doar de propria lor carieră. În curînd vor fi realegeri pentru Senatele universitare și studenții (cei cu note de la 9 în sus) au rezervate 30% din locuri. Criteriile de alegere a studenților în Senatele universitare ar trebui să fie nu numai valoarea profesională, ci și generozitatea față de colegii lor.

În privința examenului de licență, toate lămuririle care s-au dat au demonstrat că el va fi în favoarea studenților de elită. "Din toamnă voi introduce master-ul", a anunțat Liviu Maior.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Va pierde TVR monopolul asupra pieței vizuale?

40 de angajați ai TVR (realizatori, redactori, operatori etc.) s-au transferat recent la postul de televiziune privat "Tele 7 ABC". Le vor urma încă 60. Mihai Tutulici, numit director general al postului de televiziune recent înființat, încearcă să atragă profesioniștii din TVR pentru formarea unei noi echipe. Angajaților li se promite libertate deplină în realizarea emisiunilor și salarii de 4-5 ori mai mari decât în TVR. Posoarea licenței de emisie este compania Mihai Cârțogiu, iar producătorul de programe este Cardinal Multimedia Production Company, o societate mixtă printre ai cărei acționari sînt Marcel Avram și Paul Opris. "Tele 7 ABC" va începe să emită cel mai târziu în 15 iulie a.c. în București (canalul 42) și Timișoara, urmînd ca în anul viitor să se extindă în principalele orașe ale țării.

Nu știm cum va arăta noul post de televiziune și în ce măsură își va onora promisiunile. Cert este că există o alternativă ce poate duce la spargerea monopolului deținut pînă în prezent de TVR asupra pieței vizuale românești. Poate că astfel postul național de televiziune va fi obligat să-și reconsidere activitatea în întregime.

1) De ce plecați din TVR?

2) Ce sperați să realizați diferit în cadrul noului post de televiziune?

3) Nu vă temeți că veți reedita experiența "Ultimului cuvînt", care a atras inițial o echipă de ziariști ce și-au dat apoi demisia din cauza cenzurii impuse de patroni?

4) Nu credeți că prin plecarea dvs. TVR va rămîne pradă conservatorilor?

Mihai Tutulici

1) Plec din TVR pentru că s-a ivit un nou orizont profesional și pentru că tuți cei care lucrăm în TVR, auzindu-i pe cei de dinaintea noastră, pe Voroniciu și pe alții, spunînd cum a fost la început, am miroit această plăcere și vrem și noi să vorbim cu cei tineri și să le spunem: "Măi, nu știți voi cum era la început, cînd am făcut noi televiziunea asta". Și o facem pentru că trebuie să existe o alternativă de o anumită putere și de o anumită performanță profesională la televiziunea publică.

2) Lucrul cel mai important e să transformăm echidistanța în independență. Ceea ce înseamnă trecerea de la omul teoretic la omul care are sine, carne, creier și sentiment. Să facem o televiziune independentă, în care dreptul de editare al realizatorului să exprime și capacitatea lui profesională și, dacă se poate, și sentimentele lui, bineînțelese cu bun-simț și cu respect față de toate valorile societății civile. Încercăm să fim o televiziune care nu face politică, o televiziune comercială. Trebuie să facem produs performant în primul rînd și în al doilea rînd să facem gazetărie românească pe un alt post de televiziune.

3) Dacă comparați "Ultimul cuvînt" cu această televiziune înseamnă să comparați capra cu varza, noi fiind capra, ei fiind deocamdată varza. Nici noi nu sîntem încă constituți ca o capră foarte serioasă, deocamdată se constituie postul, dar avem niște precizări în contract care ne feresc de cenzură. Și al doilea lucru foarte important e că dorim - am și făcut demersuri în sensul acesta - să constituim la această companie colegiul realizatorilor de televiziune din România. Cred că o mîin de realizatori avem codul nostru etic, patronatul îl respectăm, avem niște precizări în contract extrem de exacte în ceea ce privește independența editorială și nu cred că vom păți lucrul ăsta.

4) Ne onorati că sîntem acum reformatori, după ce am fost înjurati vreo trei ani de zile drept de toate. Nu știu dacă sîntem chiar reformatori, în orice caz vrem să fim normali. Nu știu ce se va întîmpla în TVR și nu-mi doresc în nici un caz o restaurație aici, și nici nu cred că va fi posibilă. Am auzit că dl. Emanoil Valeriu s-a reangajat la redacția politică. Nu știu dacă asta e restaurație sau este numai un accident. Nu cred că temerea e îndreptățită, pentru că noi lăsăm niște locuri libere pentru tineri. Și bănuiesc că TVR nici nu are de unde angaja bătrîni. Deci vor trebui să angajeze tineri și cred că tinerii ăștia au mai puțină restaurație în cap decît bătrîni. În orice caz, există un segment în TVR căruia noi îi spunem în glumă "Jurassic Park"; ați văzut că proiectul "Jurassic Park"-ului n-a stat în picioare și e și foarte periculos. Așa că și partea asta de "Jurassic" va trebui, prin forța lucrurilor, să dispară.

5) Veți angaja numai oameni din TVR?

6) Cum va fi organizată în teritoriu "Tele 7 ABC"?

Deocamdată sîntem în tratative cu posturile locale de televiziune să facem o federalizare a posturilor, există și oferte din partea lor și din partea noastră, așa încît pînă la sfîrșitul primului an dorim să putem avea în teritoriu încă 18 centre. Deci cu cele de la București și Timișoara, pe care le avem deja, să putem constitui o rețea de 20 de posturi locale, care înseamnă principalele orașe din România. Ne-am înscris și la satelit. Sperăm să putem obține foarte repede spațiu pe unul din sateliții europeni, în termen de trei luni. În același timp pregătim pachetele pentru CNA, pentru a obține frecvența trei și alte frecvențe regionale.

Anca Fusariu

1) Sînt un personaj care adoră schimbările. 22 de ani de meserie aici au fost puțin prea mult pentru un singur loc. Și recunosc că mi-am dorit să lucrez la o televiziune privată, să renunț la siguranța de la stat și să încerc după atîția ani o competiție absolut reală. Fiindcă la particular ori ești foarte bun, ori nu ești. Plec pentru că plec o echipă care a lucrat foarte bine împreună. Plec cu un om care știu să conducă, deci este o garanție că mă va folosi la ce pot eu să fac mai bine. Poate dacă n-am fi plecat atîția odată, ar fi fost dureroasă despărțirea. Dacă te muți într-o casă nouă cu familia alături, nu regreti ce ai lăsat.

2) Sper să putem să abordăm televiziunea așa cum se face ea azi în lume. Mult mai mobilă, mult mai lăxă, mult mai legată de public, deci mult mai diversă. Îmi doresc să fac ce mi-am dorit de cînd am început să lucrez în televiziune, și n-am prea făcut - emisiuni cu public, în care să antrenez publicul ca parte activă, așa cum orice om de televiziune își dorește să facă, să stăpînească și invitații și publicul și să-i combine în așa fel încît să iașă un spectacol. Vrem să fim competitivi nu numai cu TVR, ci cu televiziunile europene măcar, dacă cu cea americană e mai greu în condițiile noastre materiale de muncă.

3) Independența absolută și libertatea absolută nu există. Trăim în lume și sîntem dependenți unii de ceilalți. Dar nu cred și nu vreau să mă gîndesc că va reapărea cenzura. Eu am trăit cenzură monstruoasă și mulți dintre noi sîntem traumatizați de ce am suferit. Nu pot să cred că se va repeta. Dar probabil că vor fi niște interese pe care va trebui să le respectăm. Dacă ele nu contravin total concepției mele despre rîndul reporterului pe lume, atunci nu o să intrăm în conflict. Dacă intervin, atunci am să plec.

4) În TVR sînt oameni foarte buni. S-a întîmplat că în jurul lui Tutulici s-a format o echipă. Noi ne-am adunat aici, chipurile, nemulțumiți, nemulțumiți nu pentru că după '89 nu am putut să ne facem emisiunile cum am dorit, ci pentru că nu aveam spații de emisie. Mihai, care este un manager excelent, ne-a obținut spațiu foarte mult într-o săptămîină. Acest grup care acum pleacă a asigurat 20% din programul televiziunii. Poate de aceea am fost văzuți des și ze zice despre noi că sîntem mai curajoși, mai scandalagi și a.m.d. Mai sînt foarte mulți oameni buni, dar sînt risipiți, nu au fost adunați într-un nucleu. Nu cred că atît timp cît în TVR există Sanda Vișan, Carmen Bendovski, Gabriel Giurgiu, TVR va deveni conservatoare. Aceștia trei măcar - sînt mult mai mulți, dar nu-mi vin acum în mîinte - au fost întotdeauna foarte buni.

Radu Nicolau

1) Pentru că vrem să încercăm să construim ceva nou: o alternativă concurențială la postul de televiziune existent. Vrem să ne încercăm puterile într-un post privat.

2) În primul rînd posibilitatea să ne construim strategia postului și programarea așa cum vrem noi, pentru că plecăm un grup foarte sodat, care are un mesaj de o anumită coerență.

3) Oricînd viața prezintă o mulțime de lucruri inedite. Dar noi avem asigurări și, așa cum am negociat acest loc, nu cred că se va întîmpla așa ceva. Și dacă ar fi să ne luăm numai după frică, nu mai ajungem să realizăm nimic.

4) Sînt convins că va trebui să se schimbe și TVR, pentru că această plecare va trage un semnal de alarmă, va arăta că economia de piață începe să funcționeze și în audiovizual și că TVR va trebui să se adapteze și ea la economia de piață.

George Borcescu

1) Pentru a fi se aproba o emisie se vine cu o propunere pe care ț-o aprobă întîi conducerea redacției. Dacă e aprobată, se transformă în film sau în emisiune. Eu am realizat niște emisiuni care au pus probleme conducerii și pe care nu au vrut să le dea pe post, dar ele erau terminate, deci discutăm avînd în față filmul respectiv, care avea o anumită valoare, și pînă la urmă nu aveam încotro. La "Punctul de ruptură", de pildă, cînd conducerea s-a opus dării lui pe post, Sindicatul liber din TVR a protestat. Plecînd Tutulici și ceilalți din colegiul de redacție, eu aș fi rămas singur. Nu m-ar fi pus pe mine șef în redacție, fiindcă le stăteam ca un ghimpe în gît. Mă temeam că va veni cineva foarte favorabil Puterii, de exemplu Mircea Hamza. În general, conducerea e favorabilă Puterii. Acel om care ar fi venit ca redactor-șef mi-ar fi oprit propunerile din capul locului și eu n-aș mai fi putut realiza filmele pe care le doream, pentru că mult mai ușor opreți o propunere decît un film gata făcut. Un alt motiv este că, la fiecare emisie pe care o realizăm, nu luptăm numai cu mine însumi ca să o fac cît mai bună, trebuia să lupt și cu cei din conducere ca să o pot da pe post, să o strecor. Lucrul ăsta, în timp, aproape că te scribește. Am ajuns la o stare de lehamite, ăsta-i adevărul. Și după aceea a fost și motivul financiar. Adică dincolo de leu pe un salariu, sigur, mult mai mic decît aș primi în străinătate, dar mult mai mare decît aici, în TVR.

2) Vreau să fac aceeași lucruri pe care doream să le fac și în TVR. Am avut o discuție și cu Tutulici, și cu Paul Opris, reprezentantul lui Marcel Avram în România. Ei mi-au garantat că n-or să se amestece în modul în care vreau să realizez emisiunea și îmi voi face subiectele pe care le doresc.

3) Dacă o să se întîmple așa, înseamnă că patronatul nu respectă angajamentele. Am avut o discuție și nici nu poate fi vorba de așa ceva. Dar nu am motive logice să mă tem că o să se întîmple lucrul ăsta. Și, oricum, mă îndoiesc că poate să existe o cenzură mai mare decît aici.

4) În faza asta, da, este sigur că o să fie o cădere, dar poate cîteva luni cred că lucrurile ori să se schimbe în bine. Și nu este un optimism gratuit; mă gîndesc că se va vota Legea de organizare a Societății Române de Televiziune, că va fi un nou Consiliu de administrație, că, logic, dacă nu o să se schimbe, TVR va da faliment. Și cum o televiziune națională nu poate să dea faliment, va trebui să se schimbe.

Consecințe imediate pentru TVR

Motivele realizatorilor de programe ce urmează să plece la "Tele 7 ABC" sînt cit se poate justificate. Mai mult, pe termen ceva mai lung, se poate spera în dispariția monopolului TVR. Deocamdată, pe termen scurt, ceea ce se întîmple poate îngrijora. TVR va rămîne "pe mîna" conservatorilor și "dinozaurilor" tocmai într-un moment cînd se vorbește tot mai insistent despre alegeri anticipate. Iar zonele rurale și micile orașe de provincie, "defuride" conservatorilor, vor rămîne încă destulă vreme neinfluențate de noul post. Totuși, cei care rămîn sînt optimiști. Iată în acest sens opinia lui Gabriel Giurgiu:

"Problema pieței de televiziune pe care TVR este unic competitor este pe cale a fi rezolvată. Canalul "Tele 7 ABC" pare a oferi alternativa comercială de nivel național la televiziunea publică. TVR va fi astfel degrevată de o parte din prea grelele sarcini de a împăca pe toată lumea, putînd deci să se orienteze spre adevărata menire a unui post public pe o piață evoluată: educația, promovarea valorilor naționale, transmiterea mesajelor de impuritate crucială venite de la instituțiile publice, informarea în respect față de calitate, evitarea concesiilor de dragul reclamei etc.

Apariția alternativei nu face numai să acorde o șansă Televiziunii Române, ci ridică și extrem de delicate probleme vizînd eliminarea factorilor de criză acută sau cronică".

Anchetă realizată de
OANA ARMEANU

ANDREI PLEȘU

ACUM e nevoie de

- Interviu realizat

Corespondența Pleșu-Ilieșcu

Ați trimis mai demult o scrisoare președintelui Ilieșcu în care îi reproșați în special legăturile cu partidele extremiste, PRM, PSM. Răspunsul direct mi s-a părut dezamăgitor. Totuși au urmat unele delimitări. Vi se pare că răspunsul indirect a fost pozitiv?

Întii că pentru mine răspunsul n-a fost dezamăgitor, a fost mai curînd dezamăgitor ca e urmat. Eu, cinstit vorbind, nu mă așteptam la un răspuns de nici un fel, nu mi-am închipuit că instituția prezidențială va reacționa. Faptul că a reacționat, chiar dacă cu argumente care pe mine nu m-au convins, mi s-a părut în sine pozitiv, pentru că unul din scopurile scrisorii mele, dincolo de ce era spontaneitate pură în ea, a fost să încerc o variantă de raportare politică la Putere care să aibă alt ton decît raportările obișnuite, care, din punctul meu de vedere, n-au făcut risipă de imaginație. Am vrut să văd dacă se poate încerca un dialog politic într-un limbaj care să nu fie neapărat al injuriei și contestării radicale, într-un limbaj care să facă posibil răspunsul. Nu îmi fac iluzia că delimitările survenite ulterior între Președinție și România Mare sînt consecința acțiunii mele, deși poate, subliminal, o fi lucrât și asta. În orice caz, ele n-au fost definitive, după cum se vede, n-au fost cu adevărat asumate, iar acum senzația mea este că, față de brutalitatea grotescă a unui lider de tipul liderului României Mari, reacțiile Președinției și ale Parlamentului sînt minore și ineficiente. Ca să rezum, mai curînd socotesc răspunsul președintelui într-o primă instanță ca pe un fapt pozitiv, dar consecințele ulterioare ale acestui mic episod epistolar ca fiind nule.

V-ați plîns într-un editorial de reacțiile intelectualilor la această scrisoare. Vi s-a părut că ele nu sînt adecvate. De ce v-ați fi așteptat să fie mai adecvate?

Am avut reacții diferite. Oameni la care țin foarte mult, a căror opinie pentru mine atrîna foarte mult, m-au sunat prompt să-mi spună că scrisoarea era bine făcută. După aceea au apărut mormăiele, mai ales de la cei care deplîngeau tocmai tonul politicos al scrisorii, deci care voiau mereu același tip de insurgență.

Dar nu credeți că pînă la urmă s-ar dovedi că insurgenții sînt mai aproape de adevăr, de vreme ce chiar dvs. recunoașteți acum că, în final, răspunsul rămîne dezamăgitor?

Dacă strategia mea e greșită, sigur că îmi asum asta, dar n-aș putea spune că strategia cealaltă, a înjurăturii și a răcnutului, a dat, în ultimii patru ani, rezultate mai bune. Dimpotrivă. Varianta mea a fost, totuși, mai

puțin "testată", drept care nu poate fi încă exclusă. O reacție negativă, ca să termin acest capitol, a avut și revista "Lupta" de la Paris: dl. Mihai Korne - cu care, cînd eram ministru, am avut conversații afabile - s-a burzuluiit brusc, amendînd corespondența cu pricina ca pe o diversivne (eventual premeditată) și pe mine ca pe un amestec de lepră și prostănac. A mai fost și obrăznicia unei gazete care mi-a publicat scrisoarea, însoțind-o cu o mică predică furnită...

"România liberă"...

Da. O gazetă care s-ar îmbogăți dacă ar publica o antologie a gafelor proprii (de dinaintea și de după '89). Aș mai aminti și pe dl. Mircea Mihăieș, specialistul în proastă poziție de la "România literară", care, în numele unei autorități politice și morale încă nedovedite, întreține o rubrică monotona "de opoziție", pe care o simt inautentică; e întransigența vitezilor "de după război", care vor să se acrediteze în lumea bună. Despre tristul grup de bezmetici de la "Cuvântul" (mai există?), care au publicat o colecție de insanități sub titlul "Cazul Pleșu", nu mai vorbesc...

Reconcilierea e altceva decît un contract impur între părți

Nu cumva reacțiile acestea despre care vorbești se raportează la o trăisătură a dvs., dorința de a vă lua totuși distanță față de toate părțile? Îmi amintesc că și în "Epistolă" jocați un rol de mediator și de centru în dispută.

Da, probabil că e ceva în natura mea care se manifestă cu două tăguri, care mă împiedică să optez radical. Pe de altă parte, este și o nevoie de echilibru, de calm al ideilor și al atitudinii, care iarăși îmi este structurală. În orice caz, mă deranjează gesticulația, tonul ridicat; dorința mea spontană, fiziologică aproape, merge în sensul opus. M-a flatat, în epoca "Epistolarului", să mă văd caracterizat de dl. Noica printr-un vers din Goethe: "Prophete rechts, Prophete links / Das Weltkind in der Mitte" ("Profet la dreapta, profet la stînga / În mijloc e Copilul lumii").

Bun, dar așa sînd lucrurile, nu riscați să fiți un singular în lumea noastră? Pentru că am sentimentul că tocmai ceea ce lipsește la noi e centrul și că opțiunile radicale sînt din belșug. Din punctul acesta de vedere, v-aș întreba dacă credeți că faimoasa reconciliere națională nu e altceva decît un slogan politic.

Știu că în momentul ăsta - și lucrurile s-ar putea să mai dureze - asumarea unui centru autentic poate să sune curios, dar eu sînt convins că o să vină și momentul centrului, cînd o astfel de așezare va suna normal (iar atunci s-ar putea ca eu personal să nu mai fiu "de centru", să am o opțiune). Acum e nevoie de un centru puternic. Dar un centru real, nu unul obținut prin "reconciliere". Și vin la a doua parte a întrebării. Tema reconcilierii... Tema reconcilierii a devenit un slogan politic. Problema este cine cu cine se reconciliază, problema este de la ce nivel de sinceritate în sus poate urma o reconciliere, pentru că o reconciliere care se bazează pe lucruri care se tănuiesc, pe lucruri care se îngroapă, pe lucruri care nu se discută la lumina zilei nu e decît un contract impur între părți, nu e o reconciliere.

Am văzut într-o emisiune la Televiziune, acum nu multă vreme, o discuție între reprezentantul Asociației chiriașilor și reprezentantul Asociației foștilor proprietari: nu era acolo numai o diferență de ideologii sau de interese, era aparent o diferență "rasială", erau două tipuri umane care se confruntau în această discuție, ceea ce îmi sugera imposibilitatea unei reconcilierii.

Da, sînt cazuri în care nu se poate vorbi decît de un efort de civilizație, nu de reconciliere, pentru că nu poți reconcilia specii animale diferite. În asemenea zone nu există reconciliere, dar eu îmi fac iluzia că acestea nu sînt zonele majoritare ale populației. De altfel, concilierea nu înseamnă omogenizarea opiniei. Numai politicianismul vulgar definește concilierea drept dispariție a diversității. Concilierea adevărată nu e decît spirit conciliant, dreptul de n-ți păstra părerea, fără să intri într-un război singeros cu cei care au o părere deosebită de a ta. Concilierea nu e o întipicire ideologică, ci capacitate de dialog.

Nu mi se par normale totalele răsturnări la care asist

Pentru că sîntem în zoologia unor personaje, v-am admirat editorialul împotriva lui Adrian Păunescu. Poate că el și alții identici cu el n-ar fi la fel de dăunători sau la fel de deranjanți dacă n-ar mai exista și alte tipuri care mișună. Cum tratați un personaj ca Eugen Simion, și mai ales unul ca Dan Zamfirescu, care își permite să facă elogii lui Ceaușescu în 22 decembrie?

Sînt cazuri foarte diferite. Nu le poți trata cu o măsură egală. Dan Zamfirescu îmi aduc aminte că m-a oprit odată pe Calea Victoriei, înainte de '89, cînd toată lumea era unanimă în ura față de Ceaușescu, și cînd el mi-a spus, după ce mi-a făcut apologia lui Nae Ionescu și a credinței ortodoxe, că Nicolae Ceaușescu este o mare personalitate și că o spune ca unul care îl cunoaște și care a scris o carte despre el. Am încremenit. Părea sincer. Nu știu să judec un asemenea personaj.

Dar sinceritatea scuză abjecția?

Nu, nu se pune problema s-o scuze. Dar avem de-a face cu cineva care are alte criterii, alt metabolism intelectual și sufletesc decît noi, altfel nu pot să-mi explic. Îmi este așa de străin acest tip de mentalitate, despre care nu pot să spun că e anormal, pentru că nu pot să mă constituie eu în normalitate, dar e ceva care îmi e profund străin; eu nu pot pricepe un asemenea comportament cu criteriile obișnuite ale raționalității. Cazul lui Eugen Simion e mai puțin semnificativ după părerea mea. În lumea literară s-a întimplat o tulburare după '89: au simțit marile vedete de dinaintea de '89 că nu mai pot păstra rolul de vedetă în modul în care o fuseseră pînă atunci, ca lideri de opinie literară, ca sistematizatori de valori literare ș.a.m.d.; a urmat un moment de stupeoare, în care, dacă îți aduci aminte, ei nici nu se mai manifestau, nu știam unde e atunci nici Eugen Simion, nici Nicolae Manolescu, au fost chiar niște iritări la adresa Grupului pentru Dialog Social, care au dus la constituirea Societății de Miine. Apoi literarii înșiși s-au împărțit: unii au simțit că oportunitatea este să intre masiv în politică de o anumită parte și alții au vrut să-și păstreze morgană politică cu un fel de ostențanță universitară.

De fapt ei făceau jocul Puterii, pentru că apoliticismul era un slogan la modă.

Eu aș spune că Puterea se slujește de ei ca de niște alibiuri mai mult decît că ei au decis să fucă jocul Puterii. Aici sînt mai puțin drastic decît e lumea în general, și iată de ce: întii, nu mi se par normale totalele răsturnări la care asist. Eugen Simion e omul care a prefațat cartea Anei Blandiana apărută în '89, cartea aceea care a fost mai întii oprită, pentru ca apoi să i se dea drumul. Prin urmare, el era foarte bun atunci (ca și, în alt sens, Gogu Rădulescu) ca să însoțească pe piață acest volum. Toată lumea vorbea bine de Eugen Simion; și nu cred că i se pot re-

proșa, în epocă, și aminte că pasajele care zău au fost percepuți insolenți și ca o crua literaturii. Ei, brusc, nit, pentru aceeași fapt: dacă a "st be pînă în '89, tu poți de simplu. Pe de al te-am îmbolnăvit de incit excludem posibil o opinie pro-Putere!

Știi lozincă aia v "Cine este fesenișt? Ei E o lozincă pe care în Piață, și unii secun

Vreau să spun că la pînăie dacă nu se restă! -, totuși capeșii jini. Simion a intrat în lesu n-a intrat la Aq tudine de apropiere b avantaj care nu sînti în al doilea rînd, zicî b cerș în treaba asta. Da simplu o simplă opțio doresc, atunci n-aș ar vreme cît în continua Păunescu și Fumar, luc

Mie îmi e imposib e și pro-Vadim sau cuvință literară și "avantajul" de a fi față de dezavantaj rînd, taxat de colab aveu un fotoliu în A car; te-ai aștepta să Sorescu, un ministe timplat destul de tî obținut nimic. Eu e care cred sincer ceo caz, de la această j Simion este alta: e opțiune și că, de cite ținea lui, el spune i

Biserica nu trece o instituție e

Ați scris și despre Biserica, în care i-ați falși, cum vă e obicei convins că ați primit i părate, arțagoase. Nu intelectualii, sau între lor, și Biserica e o că urmelor, într-o societate seculară orice s-ar înt ciliați și pe ei?

Nu, conflictul în că nu este un conflici mai puțin normal.

Mie mi se pare oi cietate care nu e teoc

Se poate. Dar și mai este teocratică rol, și încă lîndu și libertate. Adică ea e adevărat și eu cred ales în țările din Est rolul infinit mai important vorbind, element de echilibru re pozitivă spre noi căzut, după mine, vechi și nu și-a asu vel festiv și retoric. tuatii se împart în se poate sta de vorb litatea, după mine, i Acest subiect nu e t

un centru puternic

de Andrei Cornea -

mpromisuri. Îmi aduc în "Epistolar" care îl vede de lumea literară ca o simie filosofică împotriva peste noapte, el a devenit, o fiară. Asta nu e ca "urâș de drum" să-l ar...ici pe geam atât la parte, eu cred că noi suspiciune până într-atît litatea ca cineva să aibă h mod autentic.

he din Piața Universității: iei prost, ori securist".

și sigur că au strigat-o, și și foarte mulți proști...

acum, chiar dacă nu intri în Puterea - Doamne feșite avantaje dacă o spri-

Academie, Nicolae Manolemi. Prin urmare, o atîtă de Putere îți oferă niște chiar lipsite de importanță.

ine, poți să ai o credință sin-

actuala Putere ar fi pur și social-democrată, cum ei o

na nici o obiecție, dar aîta e aliații ei rămîn Vadim și urile devin mai complicate.

bil să cred că dl. Simion pro-Funar. Cred că atîta

ia păstrat. Sigur că are intrat în Academie; dar al) de a fi, patru ani la

traționist, avantajul de a cademie e destul de pre-

obțină măcar, ca Marin teea ce de altfel s-a în-

u. Valeriu Cristea n-a red că există și oameni

ce declară; plec, în orice remisă. Problema d-lui că nu-și asumă propria

ori e întrebare care e op-ă e apolitic.

buie tratată esuetă...

relațiile intelectualului cu monstrat și pe unii și pe cel-

al aproape, așa zice. Sînt aici multe răspunsuri su-

vi se pare că disputa între un segment al intelectual-

testiune normală, la urma te seculară și care rămîne mpla? Ați vrea să-i recom-

re intelectuali și Biseri- obligatoriu. Și cu atît

igatoriu pentru orice so-

ciă.

intr-o societate care nu Biserii" poate juca un

mai b... în condiții de ate deveni un partener

zintă o realitate, credința e o realitate de masă. De aceea, nu cred că este înțelept să tratăm Biserica drept o instituție desuetă care nu mai are de jucat nici un rol și la care un intelectual adevărat nu se mai poate raporta decît polemic. Nu cred asta.

Un guvern inteligent are interesul să finanțeze diferența

Sinteți și directorul "Dilemei". Care sînt relațiile cu Fundația Culturală Română? Unii vă acuză de subordonare față de Putere, pe de altă parte sînt multe articole extrem de diferite de ideologia oficială care apar în "Dilema". Îmi închipui că trebuie să aveți unele necazuri.

Le-am anticipat de la bun început. Pe de o parte, a apărut ideea că eu, fiind plătit de

la buget, nu pot fi decît progubernamental, deci că sînt vîndut, aservit, iar pe de altă parte, dinspre Guvern vin mereu ecouri de

nemuțumire pentru faptul că, folosind bani de la buget, îmi îngădui opinii critice. Trebuie să spun că raporturile mele cu Fundația

au fost de la început negociate limpede: fac această revistă cită vreme am senzația că o

fac în deplină libertate. Cînd voi avea senzația că apar intervenții deformatoare, îmi iau

libertatea să mă retrag. Și pînă acum, dincolo de inevitabilele crize de moment care survin

în raporturile cu orice editor, eu pretind că relațiile cu Fundația au fost corecte și că

Fundația nu s-a amestecat tutelar în treburile mele. Am informații că sînt unii oameni

de cultură (dintre cei despre care am vorbit adineauri) care reclamă cu oarecare regula-

ritate la Președinție sau la Parlament faptul că această Fundație finanțează o gazetă ca

"Dilema". Eu cred că un guvern inteligent are interesul să finanțeze diferența. A finan-

ța diferența e una din manevrele cele mai temeinice și mai subtile ale unui guvern bun.

Necazul e altul: mentalitatea românească actuală e de așa natură că orice s-ar publica

într-o gazetă, pînă la urmă e citit într-o cheie de suspiciune. Dacă eu refuz un articol fiindcă e prost, nimeni nu spune că l-am refuzat

fiindcă e prost, se spune că l-am refuzat pen-

tru că fac cenzură, pentru că nu vreau să sup-

ăr guvernul. Adică nici una din motivațiile mele nu este luată drept ceea ce este și am

sîmpț într-o anumită perioadă că eram chiar testat. Mi se dădeau articole brutale, isterice,

ca eu să zic nu și altul să zică: "Vezi că este în slujba Puterii?", sau ca să zic da, și

atunci să se spună: "Uite ce șmecheri sînt, ba-

gă și cite o injurătură ca să se legitimizeze".

Orice fac e, deci, greșit, iar gazeta e etichetată adesea fără a fi citită. Cit despre "banii Guvernului", ei nu sînt bani particulari, ai membrilor Guvernului, ci sînt bani publici. Deci eu nu mă simt culpabil cînd folosesc un ban care e al meu, chiar dacă-mi parvine prin această filieră, cită vreme încerc să fac un lucru bun. În acest sens, vă recomand să citiți numărul următor din "Dilema", construit pe tema "Cine (ne) plătește?". Dar spuneți-mi, n-a încercat și "22" să obțină bani de la Departamentul de informații al Guvernului?

...Există judecăți prefabricate

Da, pentru o ediție în limba engleză.

E mai tare asta, deci să luăm bani de la Guvern ca să-l injurăm și în străinătate! Ni-

meni n-a socotit, din cei care au avut această idee, că ar fi o cerere infamantă. Dacă eu fă-

ceam asta, respectiv pentru că am făcut-o, eu sînt suspect. Pe mine m-au certat priete-

nii cînd, în '90, eu ocazia confirmării guvernului de după alegeri, am dat mîna cu Ion

Iliescu, ca și cum ca ministru al guvernului nou ales, la ceremonia de prezentare în fața

Președinției, eu puteam să întorc spatele sau să rînjesc acru. Și Nicolae Manolescu a fost

certat că a plecat cu Iliescu în călătorie, dar mult mai blînd, iar unii zic că bine a făcut;

în orice caz, disputa e amiabilă. Există un fel de judecăți prefabricate: aceleași lucruri fă-

cute de mine și aceleași lucruri făcute de alții sînt citite în chei cu totul diferite.

Trebuie să recunoașteți că Manolescu, ca

președinte al unui partid de opoziție și care ju-

că în Parlament un anumit rol, poate să-și per-

mită relații cu partea cealaltă, ca de la om politic la om politic.

Întrebarea e dacă șeful opoziției pleacă în

vreo țară din lume în delegație împreună cu

președintele țării.

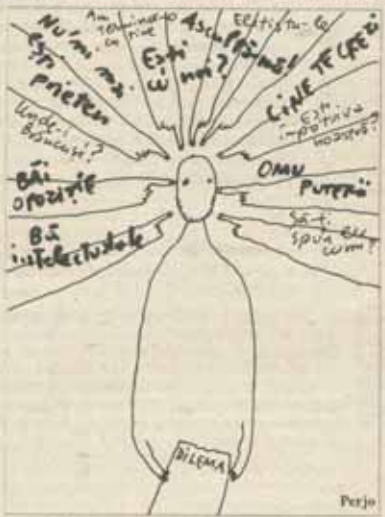
Președintele Iliescu nu realizează că oamenii sînt unicate

Mi se pare că una din marile greșeli ale lui

Iliescu a fost aceea că el n-a fost președinte al

tuturor românilor. El a fost întotdeauna pre-

ședintele celor care l-au ales. Or, tocmai un gest de a-l invita și pe unul din șefii opoziției ar trebui să

Perjo

Foto: Emmanil Petrov

zero, e mai curînd la minus. Ca performanță politică e ridicol. Stîrnește ilaritate. Cum puteți să colaborați? "Și alții au probleme. Nu putem culpabiliza pe toată lumea" - a fost răspunsul. Deci, mereu același fel de a nu realiza că oamenii sînt unicate, că nu-i poți schimba unii cu alții, că unii sînt mai buni și unii mai răi, că unii sînt mai creditabili și alții mai puțin creditabili.

Eu stau mereu sub stresul unei suprimări ideologice

Sînt instituții, cum e Televiziunea sau Teatrul Național, care sînt publice și care, într-adevăr, trebuie să practice lipsa de partizanat, pentru că nu există altceva echivalent. Există însă instituții, cum e și "Dilema" sau o revistă de cultură din provincie, care deși își iau banii din punga statului, nu sînt instituții publice. Ele intră în concurență, dacă vreți, cu jurnale private. Nu e nimic imoral aici, dar vreau să spun că într-un fel viața acestor instituții cum e "Dilema" e mai ușoară pentru că ele nu trebuie să se lupte pentru fiecare bănuț.

O fi. Dar nu știu cum se face că eu cînd vin la "22" am o senzație de lux. Vă învîț să veniți o dată la "Dilema", să vedeți cum se lucrează. Voi aveți mașină, noi n-avem. Aveți fax, computere, eu n-am așa ceva, am un telefon care nu merge, pentru un fax trebuie să mă duc să mă rog de secretariatul lui Buzura.

Dar n-aveți publicitate în revistă.

Sînt avantaje, sînt și dezavantaje. Și veniți numai de trei ori pe săptămînă la serviciu, în timp ce noi sîntem toată ziua. Nu mă duc eu, ca director, toată ziua, dar ceilalți se duc. În orice caz, material și tehnic vorbind, voi sînteți mult mai bine așezați decît mine, mult mai bine dotați. Și liberi de restricțiile care decurg din subvenția bugetară.

Da, numai că supraviețuirea noastră e mai palpitantă.

Și a mea e palpitantă: pe voi vă pîndește un pericol financiar perpetuu, pe mine mă pîndește un pericol politic perpetuu, pentru că mie oricînd poate să-mi spună cel care-mi dă bani: "Dumneata ești contra noastră, nu-ți mai dăm bani". Eu stau mereu sub stresul unei suprimări ideologice, așa cum voi stați sub stresul unei suprimări financiare. Lucrurile nu sînt pînă la urmă așa de diferite. Eu nu mi-am propus, cînd am scos "Dilema", să scot o gazetă antigubernamentală ori una progubernamentală, mi-am propus să scot o gazetă în care să mă comport normal. Ceea ce poate că este o utopie sau chiar un lucru discutabil. Dar e un proiect care mă pasionează

GEORGES OUDARD

Maria - Regina României * (II)

O patimă - călăria

Din Rusia primei ei copilării, Maria păstrează trei amintiri neșterse: cea a mătuși Ella, în rochii de o strălucire orbitoare, dintre care una, mai ales, de culoare vieux-rose cu luciu de argint, împodobită cu magnificele diamante; cea a altarului, numai aur, din paraclisul Palatului de Iarnă și cea a unui spectacol de balet dat pe insula de lângă Peterhof în noaptea onomastică împărătesei: pe un fundal de verdeață, nimfe și elfe scăldate în jocuri de lumină dansoază în sunetul unei muzici suave.

La această reprezentatie de splendoare și vis asistă un tânăr cu ochii foarte blinzi care are un dublu prost obicei: să-și bage degetul în nas și cu un gest inconștient să-și scarpine gulerul uniformei. Este unul din verii Mariei, bunul și drăguțul Nicky, viitorul împărat Nicolae al II-lea, groparul celei Rusii fastuoase și strălucitoare pe care, imediat după decesul tatălui său, fiecare a știut-o condamnată pentru totdesuna...

În viața fiecărui om există o perioadă pe care, mai târziu, îi va plăcea să o evocă cu încântare, pentru că în acele zile, luni sau ani a resimțit extraordinarul sentiment, atât de rarori încercat pe Pământ, de a fi fost deplin fericit. Pentru Maria; o asemenea fabuloasă perioadă coincide cu șederea ei la Malta, între 1886 și 1889.

Ducele de Edinburgh preluase comandamentul flotei din Mediterana și își stabilise reședința în fermecătorul palat San Antonio din vechiul port-țărm La Valetta.

Amintindu-și sosirea ei în insula încântătoare, Majestatea Sa spunea: "A fost una din acele privilegii întipărite în mintea mea pe vecie, o minunată viziune păstrată cu evlavie în suflet până la sfârșitul zilelor mele". (...)

Aici, în Malta, Maria a învățat și mai bine să iubescă natura, viața în aer liber, aici a prins gustul pentru flori și tot aici a început să se consacre uneia din cele mai mari patimi: călăria. Nu o dimineață în care să nu călărească în tovărășia nedespărțitei ei Ducky și a micutei Sandra. Deseri, sint însoțite de unul din verișorii lor - un tânăr bun și liniștit, plin de îngăduință și de frățeească afecțiune pentru ele, mai ales pentru cea mai mare, cu o fire cam nedisciplinată. E tânărul duce de York, viitorul rege al Angliei George al V-lea. Dar fetițele mai au și alți prieteni, ca de pildă majoritatea ofițerilor de marină și, cu precădere, comandantul iahtului, Maurice Bourke, pe care Maria, plină de naivă admirație și dragoste pentru el, l-a supranumit "Drăguțul Capitân".

Dar, așa cum de atâtea ori în viața ei Regina avea să suspine "totul trece", și aici, în Malta, după trei ani de via, a sunat ceasul despărțirii, al ineluctabilei plecări. O pagină din viața Mariei se întoarce... Când a venit la Malta abia împlinise unsprezece ani, era încă un copil. Acum, când trebuie să se depărteze de acest colț de rai, era patruzisprezece. La vârsta aceasta ești aproape o domnișoară. Lacrimile pe care le va vărsa în micuța cabină de pe vas în clipa atât de tristă a despărțirii vor fi primele din acelea care nu se uită niciodată.

Plecând din Malta, familia se instalează la Coburg. Suveranul acestui mic stat germanic, ducele Ernest de Saxa-Coburg-Gotha, este fratele printului consort al Angliei, Albert, soțul mult iubit al Reginei Victoria. Neavând descendență directă, fusese hotărât ca la moartea sa să-i succedă la tron nepotul său de frate, ducele de Edinburgh. Acesta, nerenunțând la cariera sa în marina britanică deoarece, în ciuda noii sale demnități de moștenitor al Coroanei ducale, rămâne profund englez în sufletul său, se vede deci constrins să-și fixeze principala reședință în Germania. (...)

Din vreme în vreme, ducesa de Edinburgh dădea cite o petrecere nocturnă pe gheață, la lumina lanternelor venețiene. Camarazii fratelui printeseilor, tineri ofițeri din garnizoană, erau și ei printre invitați. Maria avea acum cincisprezece ani. Toți se întreceau, care de care mai mult, să-i placă, să-i înflăcăreze imaginația și inima. Printre ei, un tânăr locotenent, cu un profil acvilin, era cit pe ce să reușească... dar a fost discret îndepărtat de la aceste reuniuni. Un altul, cu ochi negri, i-a luat pe furie trandafirul roșu înfipit în cordoanel rochiei, în timp ce dansau cotonul... Un altul, devenit cavalerul ginurilor ei, i-a oferit o turtă dulce în formă de inimioară pe care, ea, o agăță cu pioșenie la căpățînil patului său... Dar, în decurs de câteva nopți, un șorcel a rotâit-o și n-a mai rămas nimic din ea... (...)

Cu prilejul marilor manevre imperiale din 1891, Kaiserul Wilhelm al II-lea invitase pe ducesa de Edinburgh și pe cele două fiice mai mari ale acesteia la Wilhelmshöhe, lângă Kassel, una din reședințele de vară ale Majestății Sale. Castelul, construit la finele secolului al XVIII-lea pentru electorul de Hessa, este remarcabil mai ales prin parcul și fântinile sale arteziene. Aici a fost reținut prizonier Napoleon al III-lea după capitularea Franței la Sedan, pînă la 19 martie 1871.

Întîlnirea cu prințul Ferdinand

Printre oaspeții suveranului se afla un tânăr plăcut la chip și extrem de sfios. Încerca să-și ascundă sfiala cu un mic ris masinal și frecvent. Era prințul Ferdinand al României. Avesc atunci douăzeci și șase de ani. El era fiul lui Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen, fratele mai mare al regelui Carol I al României, dar fusese ales de acesta ca moștenitor al tronului său, întrucît moartea îi răpiase unica fiică născută din căsătoria sa cu Elisabeta de Wied, regina-poetă, cunoscută mai ales sub pseudonimul ei literar de Carmen Sylva. (...)

Moștenitorul tronului României, blînd, docil, aproape terorizat de extrema severitate a unchiului său, ceea ce marcase felul său de a fi încă din adolescență, se arătă pe cit de curtenitor îi permitea firea pe lângă cele două fiice ale ducesei de Edinburgh, care îl cucieriseară prin naturala purtărie lor. Maria însă, așa cum avea să mărturisească în Memoriile ei, n-a acordat nici o importanță acestei prime întîlniri cu cel ce urma să-i devină soț. (...)

În primăvara următoare, Ferdinand și Maria se văzură pentru a doua oară la München. Ducesa organiza felurite distracții la care participau împreună: vizite în muzee, spectacole de teatru, excursii. Prințul continua să fie extrem de rețînat. Lucru ciudat, tocmai această nemaipomenită sfială îi fu de ajutor în relația sa cu Maria, care, mult mai târziu, avea să descrie fără ocoliguri sentimentele ei din acele prime momente: "... Îți deștepta în suflet o duioșie de mamă și te cuprindea dorința să-ți vii în ajutor. Eram mult prea tînară eu însămi pentru a avea o pricepere adîncă a lucrurilor; în afară de aceasta, educația noastră era potrivită cu idelle vremii. Fuseserăm menținute într-o desăvîrșită necunoaștere a realității lor vieții, necunoaștere pe care nu mă pot împiedica să o scotesc cu primejdoasă, ba

chiar nemiloasă; era, de fapt, o educație întemeiată numai pe păreri și amăgeli, o zugrăvire a vieții pe de-a-ntregul nefrească. Poate că era într-însa o seninătate pe care nu o vor cunoaște niciodată fetele din ziua de azi, un fel de fericire naivă, dar oricum nemiloasă; da, nemilos și singurul cuvînt potrivit; era un fel de prindere în cursă a nevinovăției, o adăvărată orbire în privința vieții așa cum e ea, încît am fi putut păși spre oricare soartă cu ochii închiși și cu încredere deplină. Dar eram amîndoi tineri, pluten dragostea în văzduh, era primăvară și pe fața mamei se citea o așteptare fericită...". (...)

În seara logodnei, un mare dîneu a avut loc pe Insula Păunilor de pe unul din lacurile de lângă Potsdam, dat în onoarea logodnicilor de către împăratul Wilhelm, care, în treacă ție spus, nu-i prea plăcea tinerii fete din cauza tonului arrogant, parcă bucuros adoptat de el cînd se adresa membrilor familiei sale, după cum pe mulți din ei felul acesta de a se purta îi îndrăjea și un afront.

Strălucirea serbării prea milităroase o ostensește pe adoleșcența sincer tulburată și cuprinsă de un vag sentiment de fericire. Abia dacă îl cunoaște pe viitorul ei soț și nici nu știe exact unde se află pe hartă depărtata și misterioasă Românie, a cărei suverană va fi într-o zi și unde, nu peste multă vreme, va trebui să plece singură. Desigur, cu el, dar totuși singură din moment ce, la căpătul opus al Europei, își va lăsa familia și mai ales pe draga și nedespărțita ei Ducky. La șaisprezece ani, ești mai aproape de vârsta cînd orai încă un copil decît de cea la care vei fi cu totul femeie!

Traducere de COLETTE GHIMPETEANU

* Fragmente din volumul "Maria - Regina României", Paris 1939

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul abonamentelor pentru cititorii din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
- alte continente:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, ÎNDEPENDENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SECIUL
REDACȚIEI
PUTEȚI
CUMPARA
DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.

Anii 1991, 1992, 1993.

Exemplarele vechi sint comercializate la prețul actual al revistei.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DETINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOL.

Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:

1.100 lei cu ridicare de la redacție.
1.500 lei cu expediere prin post.

Cei interesați sint rugați să trimită adevărate corespondențe (talon de pensie, adevărate de la școala etc.) pe adresa: *Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*. Adevăratele sint valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sint sponsorizate de **INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN EUROPA DE EST ȘI ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.**

Costul abonamentelor trimestriale integrale este:

1.800 lei cu ridicare de la redacție.
2.200 lei cu expediere prin post.

Cei interesați sint rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa:

Revista "22", cont 45103572 BCR, Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.

Abonamentele făcute la redacția "22" sint mai ieftine decît cele prin RODIPET.

Cea mai profundă mutație intelectuală din fizica modernă nu a suscitată deloc, în publicul cultivat, entuziasmul care a însoțit succesul de presă exorbitant al teoriei relativității. Și totuși, cele două teorii ale relativității nu au reprezentat deloc o revoluție totală, așa cum s-a afirmat, ele nefiind, în fond, decât încununarea exemplară a epistemologiei fizicii clasice; în timp ce, dimpotrivă, premisele ontologice ale mecanicii cuantice antrenează în modul cel mai radical o ruptură epistemologică majoră. Lumea s-a pasionat până la proste pentru paradoxul gemenilor, dar a ignorat suveran cea mai profundă revoluție petrecută în viziunea noastră despre lume de la Galileo și Newton încoace. Această mutație intelectuală este legată de destinul unei noțiuni puțin cunoscute: non-separabilitatea. Ideea e foarte simplă: spunem despre două obiecte că sînt separate atunci cînd nu sînt în contact spațial. Dacă dăm noțiunii de contact înțelesul cel mai larg cu putință, acela de interacțiune, vom spune atunci că două obiecte distanțate spațial sînt separate dacă ele nu interacționează. Altfel spus, realitatea este separabilă dacă obiectele spațial separate au stări independente unele de altele și, dimpotrivă, vom spune că realitatea este non-separabilă dacă obiectele aflate la oricît de mare distanță vor continua să aibă stări reale legate. Ideea că realitatea nu este separabilă e complet stranie. Ea revine la a spune că întregul nu poate fi de fapt descompus în părți, sau că, fără a interacționa în sens obișnuit, orice stare a părții este imediat implicată de starea întregului și reciproc. Ei bine, mecanica cuantică este o teorie solidară cu ideea că realitatea nu este separabilă, spre deosebire de fizica clasică, pentru care, dimpotrivă, condiția *sine qua non* de existență este posibilitatea analizării în părți independente a oricărui întreg. Or, mecanica cuantică nu mai este considerată astăzi ca fiind o simplă teorie specială a fizicii, ci un fel de teorie-cadru pentru orice dezvoltare viitoare. Și, dacă credem în realismul teoriilor noastre, sîntem atunci nevoiți să acceptăm și faptul că precizia și puterea predictivă fără precedent deovind de teorie cuantică sînt argumente puternice în favoarea ideii că lumea noastră nu este fără analogie cu lumea non-separabilității cuantice. În ceva mai mult de patruzeci de ani, cam între 1930 și 1970, ignorat de aproape toți inteligenții, modelul mecanic al lumii impus în secolul XVII a fost pe nesimțite schimbat cu un altul, pentru care nu există încă un nume. Ideea pivot a acestei schimbări este non-separabilitatea. Ea vreau să-i schitez aici o scurtă și, vai, schematică istorie.

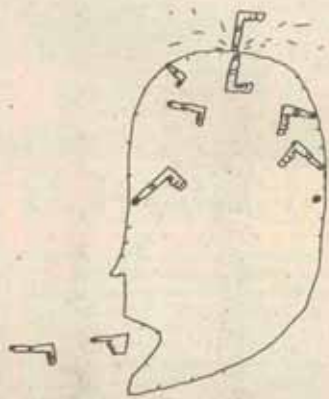
Parametrul ascuns și EPR: 1932&1935

Totul începe atunci cînd, la sfîrșitul deceniului trei, Einstein devine din ce în ce mai contrariat de insistența acuzalitate a teoriei cuantice, la întemeierea căreia contribuise în mod decisiv douăzeci de ani mai devreme. El găsea că e absurd să credem că dezintegrarea individuală este un fenomen lipsit în mod intrinsec de cauză. Acuzalitatea nu ar fi fost decît un efect al ignoranței noastre. Ideea sa era că mecanicii cuantice îi lipsește cel puțin un parametrul, ascuns în formalismul actual al teoriei, cu ajutorul căruia, dacă l-am găsi, mecanica cuantică ar redeveni o teorie deterministă de tip clasic. Altfel spus, pentru a salva cauzalitatea, care caracteriza idealul său clasic de cunoaștere, Einstein era foarte dispus să sacrifice dacă nu teoria cuantică, ale cărei succese și consistență formală nu le contesta, măcar completitudinea ei. Concluzia sa era că mecanica cuantică este acuzală pentru că e incompletă. Primul act al istoriei noastre este opoziția filosofică a citorva "objectori de conștiință" împotriva ideii că există procese fizice lipsite de cauză.

În anul 1932, John von Neumann publică demonstrația unei teoreme care a făcut școală. Este actul al doilea. Pornind de la citeva axiome generale ale formalismului teoriei cuantice, von Neumann reușește să arate că nu este posibilă o completare causală a cuanticii printr-o teorie cu parametri ascunși. Aceasta înseamnă că, dacă o teorie viitoare va fi cumva deterministă, ea nu va putea fi o modificare a celei prezente, ci va trebui să fie una esențial diferită (Max Born). Întrucît era bazată pe chiar axiomele formalismului teoriei și deoarece nimeni nu a contestat vreedată superba matematică a mecanicii cuantice, demonstrația lui von Neumann a părut tuturor definitivă.

Nu însă și lui Albert Einstein, căruia ideea că electronul expus unei raze de lumină își poate alege singur impulsul și traiectoria i se părea intolerabilă. Dacă ar fi într-adevăr așa, îi scria în 1935 lui Max Born, atunci el ar prefera mai degrabă să fie cîrpaci decît fizician (sau "paznic la un tripou"). Împreună cu Boris Podolsky și Nathan Rosen, Einstein publică în acel an un articol epical, intitulat

Istoria unei idei

"Poate fi considerată completă descrierea realității fizice cu ajutorul mecanicii cuantice?". Răspunsul negativ dat acestei întrebări constituie al treilea act al istoriei non-separabilității, iar punerea argumentului propus de autori sub forma unei aporii poartă numele de paradoxul EPR. Despre ce este vorba? Fie un sistem care se dezintegrează în două particule separabile, numerotate 1 și 2. Admițînd că teoria cuantică oferă predicții experimentale corecte, se pot aplica procedeele ei operatorilor necomutativi care corespund impulsului și poziției particulelor. Ei bine, paradoxul este următorul: metodele mecanicii cuantice permit să cunoaștem starea particulei 2 pornind de la funcția de undă pentru starea totală a sistemului, cunoscută, și efectuînd o măsurătoare completă asupra celeilalte particule, 1. Și reciproc. Altfel spus, în ciuda separării spațiale dintre particulele dezintegrate, ele, potrivit teoriei cuantice, continuă să aibă stări comune legate. Paradoxul este următorul: cum de este posibil să pot cunoaște starea unui sistem efectuînd măsurători asupra altuia, de care este fizic și spațial separat? Sînt trei posibilități: fie particulele sînt influențate telepatic de observator, dar atunci realitatea nu mai este independentă de subiectul cunoașterii, ceea ce este absurd; fie particulele își transmit instantaneu semnale, comunicîndu-și la distanță informațiile referitoare la măsurătoare, dar atunci este posibilă acțiunea la distanță iar principiul relativității cade, ceea ce e absurd; fie particulele nu sînt de fapt separate, dar aceasta contrazice noțiunea de sistem izolat, esențială întregii fizici, ceea ce iarăși este absurd. Și, cum s-a pornit de la premisa că teoria cuantică este predictivă corectă, mai rămînea o singură posibilitate de a înălțura paradoxul: să admitem că teoria nu este completă. Altfel spus, că există niște parametri pe care, dacă i-am cunoaște, i-am putea introduce în mecanica cuantică pentru a elimina comportamentul paradoxal al celor două particule dezintegrate. Prin urmare, Einstein, Podolsky și Rosen au propus un paradox valid care, fără a demonstra că teorema lui von Neumann este falsă, o infirmă printr-un contraexemplu.

Bohm și Bell: 1952&1964

Un contraexemplu va construi și David Bohm în 1952, arătînd, împotriva concluziei teoremei lui von Neumann, că sînt posibile anumite clase de teorii cu parametri ascunși care satisfac cele două performanțe considerate de teorema citată incompatibile: capabile, adică, să redea teoriei cauzalitatea și, în același timp, să ofere predicții în acord cu mecanica cuantică. În acest moment s-a remarcat că între axiomele teoremei de lui von Neumann se strecurase o condiție restrictivă nebagată în seamă: teoriile cu parametri ascunși pentru care teorema de imposibilitate este validă erau în fapt numai acelea care admit separabilitatea. Astfel că, de fapt, ceea ce era imposibil era o teorie cu parametri ascunși bazată pe ipoteza separabilității și în ace-

lași timp compatibilă cu mecanica cuantică. Al patrulea act al istoriei noastre ne lasă în fața acestei alternative: sau teoria cuantică nu este corectă, sau lumea nu poate fi analizată în termeni de realitate separabilă.

Actul cîinci se deschide în 1964, cînd John Stuart Bell reușește să demonstreze, pornind de la argumentul EPR și de la contribuțiile lui Bohm, că o teorie cu parametri ascunși care admite separabilitatea (așa cum voia Einstein) va oferi predicții care diferă cu mai mult de 40% de valoarea aceleiași mărimi prezisă de mecanica cuantică. Era astfel găsit, pentru prima oară, un criteriu de discriminare cantitativ pentru o opoziție care pînă atunci nu se manifestase decît filosofic și teoretic. O trăsătură esențială a ontologiei lumii (dacă interpretăm teoria în sens realist) își schimbă astfel statutul: din presupozitie întebabilă a raționamentelor devenea consecință testabilă a calculelor. În principiu, teorema lui Bell oferea toate condițiile unui *experimentum crucis*, așa cum îl concepea Newton în 1672, în privința descompunerii spectrale a luminii și cum îl va realiza în 1850 Foucault, după o idee a lui Arago, pentru a decide dacă lumina este o undă sau un ansamblu de particule. Mai mult, din punct de vedere teoretic, s-a putut arăta că teorema Bell poate fi demonstrată atît pornind de la paradoxul EPR, adică admițînd că teoria cuantică este incompletă (așa cum a făcut Bell), cît și pornind de la ideea unei teorii cu parametri ascunși, adică în varianta unei mecanici cuantice care a fost deja completată (ipoteză). În ambele cazuri, alternativa este la fel de ascuțită: fie cuantica nu descrie corect realitatea, și atunci realitatea e separabilă; fie o descrie corect, dar atunci realitatea e non-separabilă. Incompletitudinea, se vedește acum, fusese o pistă falsă. Indiferent că este completă sau nu, mecanica cuantică, realist interpretată, impune ideea că realitatea este în mod esențial non-separabilă.

În fine, ultimul act al scurtei noastre istorii ia sfîrșit prin anii '70, cînd un număr de studii au realizat diferite variante ale dispozitivului experimental capabil să tranșeze alternativa statuată de teorema Bell. Spre dezolarea einsteinienilor (printre care se număra și K.R. Popper), rezultatul acestor experimente, extrem de minuțios executate, este fără dubiu: predicțiile teoriilor bazate pe ideea separabilității nu sînt verificate experimental, în timp ce predicțiile mecanicii cuantice, bazate pe ideea non-separabilității, sînt. Însist asupra faptului că acest rezultat este în mod esențial filosofic. Cum se exprima unul dintre actorii acestui din urmă act, Abner Shimony, "trăim o epocă remarcabilă, în care rezultatele experimentale încep să elucideze problemele filosofice".

În ce lume trăim de fapt?

În mod inexplicabil, foarte puțini oameni serioși au realizat semnificația provocării adusă ontologiei tradiționale de ideea non-separabilității realității. Efectele acestui cutremur intelectual se vor simți cu timpul din ce în ce mai profund. În definitiv, ontologia propusă de Newton între 1687 (*Principiile matematice ale filozofiei naturale*, Cartea a III-a) și 1717 (*Optica*, Problema 31) nu număra la moartea sa (1727) mai mult de patruzeci de adepți, în Anglia (estimarea li aparține lui Voltaire, care, firește, e malițioasă). Semnificația ei nu se impune însă cu claritate decît în momentul în care, un secol mai tîrziu, Laplace va susține că ipoteza Dumnezeu este inutilă sistemului lumii. Voi încheia menționînd foarte pe scurt aspectele cele mai frapante ale unuia din rarele ontologii propuse pentru a da seama de faptul că realitatea este în fond non-separabilă. Este vorba de cartea lui David Bohm apărută în 1980, *The Wholeness and the Implicate Order*⁽⁹⁾, în care este propusă ideea că realitatea se manifestă ca o plenitudine continuă și indivizibilă, în permanență curgere și transformare, potrivit unei ordini atotcuprinzătoare, în care *totul implicitează totul*. "Ceea ce există este întotdeauna o totalitate de ansambluri, toate prezente împreună, în serii ordonate de stadii de înfășurare și desfășurare, care, în principiu, se amestecă și interpenetrează unele în celelalte în cuprinsul întregului spațiu" (p. 184). "...trupul înfășoară nu numai mîntea, ci și întregul univers material...atomii constituenți ai trupului sînt, de fapt, structurile care sînt înfășurate în cuprinsul întregului spațiu" (p. 209). Noi înșine sîntem implicați împreună cu tot ce vedem și tot ce gîndim: "Astfel, sîntem prezenți oriunde și în orice moment, deși numai implicit" (p. 167). Dincolo de poezia ei involuntară, construcția lui Bohm ne sugerează faptul că, în ciuda placidității noastre cognitive, trăim într-un univers mult mai straniu decît ne-am obișnuit să credem.

⁽⁹⁾ În curs de apariție la editura "Humanitas", sub titlul *Plenitudinea lumii și ordinea ei*.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Primul Forum al Asociațiilor Editorilor de Presă la București (26-28 martie 1994)

Cine sînt cîștigătorii perioadei inflaționiste? Statul și băncile. Cine pierde totdeauna? Întreprinderile (rata dobnzilor este totdeauna mai mică decît rata inflației) și 60-70% din populația țării - săracii, care nu pot fi protejați contra inflației. Există soluții pentru ca întreprinderile de presă să supraviețuiască în perioade inflaționiste, fie și într-una în care inflația este de 3.000%, ca cea din Brazilia? Francisco Tosta Valim Filho (director de organizare al RBS GROUP, Porto Alegre, Brazilia) cunoaște soluții care asigură viața normală a publicațiilor într-un balans cotidian asumat între cîștiguri și pierderi. Una dintre soluții ar fi ca 70-80% din venitul publicației să provină din publicitate. Regula (de aur): să încaseze cît mai rapid, să achite plățile cît mai tîrziu (asta înseamnă chiar să te duci la bancă la ora închiderii; dacă înregistrarea plății se va face mine, ai cîștigat 1,6%). Apartamentele, mașinile se cumpără la sfîrșitul lunii, atunci cînd se fac toate plățile importante.

Nu mai că regula de aur o cunoaște toată lumea. Și cei care îți datorează ție bani vor plăti cu întru-ziere. De aceea, tot cu 1,6% se încarcă și nota de plată a celor ce nu plătesc la vreme. Întreprinderea de presă este interesată să aibă abonamente, dar nu se primește banii decît cu cel mult 6 luni înainte, din cauza recalculărilor. În prețuri se introduce automat o rată de inflație (dar prețurile ziarelor nu se schimbă foarte des, majoritatea veniturilor provenind din publicitate). La plata în avans se face un rabat substanțial etc.

La Forumul Asociațiilor Editorilor de Presă din Europa Centrală și de Est, desfășurat la București (între 26 și 28 martie 1994), Francisco Tosta Valim Filho, cu expunerea sa, intitulată *Luptînd cu inflația: cum a supraviețuit America Latină*, a avut cel mai mare succes în fața invitațiilor din Europa Centrală și de Est. I s-au pus multe întrebări tehnice. Singura întrebare netehnică a trezit în rîndul ascultătorilor un frison de neliniște: "De cînd trăiți în inflație?", a fost întrebare conferențiarul, un bărbat de circa 35

ani. "De cînd mă știu pe lume. Și părinții mei tot în perioadă de inflație au trăit. Doar generația cea mai vîrstnică a apucat o Brazilie fără inflație."

O altă expunere care a trezit interes a fost cea despre "cum se face lobby" a lui Terry Maguire, consilier general FIEJ. Ce o și ce nu e permis grupurilor de presiune (Asociații: Cum se fac grupurile de presiune). A afla cine sînt oamenii care iau deciziile (partidele politice, consilierii) în problemele "de viață și de moarte" pentru întreprinderile de presă, care este pregătirea lor, contextul, contractele, interesele, persoanele care li cunosc modalitățile prin care pot fi contactați și influențați - sînt acțiuni profitabile și care se învață ca la școală: cu creionul în mînă. Trebuie deci să înțelegi de unde vine opoziția față de ceea ce vrei tu să obții: trebuie să știi (dinainte) cine ar putea să ridice mîna ca să spună nu și să încerci să-l convingi să n-o facă. În asemenea acțiuni obligatorii se angajează experți, se face un plan de acțiune, se construiește o imagi-

ne publică, dar se exclude mita și șantajul. În America se încearcă acceptarea de către toți a unei reguli severe: ofertele să nu depășească plata unei cafele (nu invitație la masă sau la night-club); o regulă care încă nu a devenit însă unanimă. Cei care au făcut și pînă acum grupuri de presiune trebuie să deosebească activitatea onorabilă de corupție, trafic de influență etc.; a căror scadență poate veni cînd nu te aștepti. (Italia, Japonia sînt exemple despre astfel de riscuri ale meseriei.)

Cunosc oare editorii din România totul despre promovarea ziarului și marketing, despre difuzare etc., teme dezbătute la Forumul Asociațiilor Editorilor de Presă? N-aș zice, judecînd după starea de cădere, o cădere accelerată în anul 1993-1994, a presei scrise românești, cu cîteva rezultate vizibile: a) Diminuarea gravă a importanței săptămînalelor, dintre care parte au falimentat (Cuvîntul), parte au ieșit din sfera "publicațiilor serioase", intrînd la cea a publicațiilor-magazin, dar fără să obțină nici tiraj corespunzător (Zig-Zag), toate cunoscînd o cădere substanțială a vînzărilor; b) Tirajele scăzute ale cotidienele, fiecare dintre ele presupunînd o subvenționarea din partea unor persoane sau grupuri de interese. În vreme ce un cotidian ca *Népszabadság*, al cărui director general este Miklós Breitner, directorul Forumului, atinge milionul de exemplare la o populație de 10 milioane, tirajele tuturor cotidienele naționale din România nu depășesc cu mult 800.000 exemplare la o populație de 23 milioane; c) Lipsa unei rețele naționale alternative de difuzare, monopolul de fabricație al hîrtiei, creșterile galopante de prețuri la cheltuielile tipografice, care în fața editorilor lucizi de presă pun un semn grav de întrebare asupra viitorului; d) Presiunea politică a unei legislații coercitive etc.

Cu toate acestea, editorii au lăsat ca România să ajungă ultima țară din Europa de Est fără a avea constituită o asociație profesională. Cînd Asociația Română a Editorilor de Presă în sfîrșit s-a constituit, participarea n-a fost foarte largă și nici ecurile pe măsura evenimentului. Editorii presei scrise românești se mută de circa un an spre terenul ce pare mult mai de viitor al audiovizualului. Competiția îi așteaptă și acolo, dar ea va fi (să sperăm) în avantajul calității și poate și în ajutorul vieții politice românești, dat fiind intrarea în campania electorală.

Presă scrisă în Ungaria

- interviu cu Miklós Breitner -

Miklós Breitner este directorul general și editorul cotidianului *Népszabadság*, ziarul cu cel mai mare tiraj și cel mai popular din Ungaria. Este în Comitetul director al Asociației Editorilor de Presă Maghiari, reprezentînd secțiunea cotidienele cu răspîndire în toată țara, și, totodată, coordonatorul Asociației Editorilor de Presă din Europa Centrală și de Est, constituită la Zürich, în noiembrie 1992.

Domnule Miklós Breitner, vă rugăm să ne prezentați tabloul presei maghiare de după căderea comunismului.

Cu o singură expresie, acest tablou ar putea fi numit *explozie*. Au apărut publicații reprezentînd toată gama - de la extrema stîngă pînă la extrema dreaptă. Din păcate, cîteodată apar chiar și unele lucruri care contrazic principiile Constituției. Aceste probleme sînt rezolvate pe cale judiciară, conform Constituției, care fixează criteriile după care publicația respectivă se confiscă sau nu. Cenzură formală nu a existat nici înainte de schimbarea sistemului. Atunci însă, dacă apărea ceva ce nu convenea Puterii, ziaristul, redactorul-șef erau dați afară. Sigur că astăzi libertatea presei există - toți sînt liberi, concurența e liberă. Sînt însă publicații care primesc sprijin camuflat din partea Guvernului. Cu alte cuvinte, este o presă care sprijină Puterea și care, la rîndul ei, este sprijinită de Putere și o presă independentă. Cele mai importante cotidiene au existat și înainte, însă s-au schimbat din punct de vedere al conținutului. După schimbarea sistemului au apărut unele cotidiene bulevardiere și, cu ajutorul capitalului de la Guvern, au mai apărut două cotidiene.

Există în Ungaria o lege a presei? Cum este această lege? O socoteți necesară?

Da, este o lege a presei, rămasă din vechiul regim, practic inutilizabilă acum. Există în prezent un proiect de lege elaborat de Guvern, pentru aprobarea căruia însă e necesară majoritatea absolută, adică două treimi din voturile parlamentare. Acest consens însă nu există și de aceea nu avem încă nici legea presei.

După părerea mea, o lege a presei ar trebui să conțină o singură propoziție: *presă este liberă*. Din acest punct de vedere, o astfel de lege nici n-ar trebui să existe. Încălcare drepturilor personale, încălcarea secretului de stat, legea concurenței ș.a. pot fi reglementate prin Codul penal. Nu, nu socotesc că avem nevoie de o lege a presei.

Cum ați definit relația presei cu Puterea în Ungaria?

Foarte rău. Presa ca atare este mai mult liberală după căderea comunismului. Presa conservatoare nu prea se poate vinde. Ziarele care sînt în slujba Puterii sau mai apropiate de Putere nu prea sînt cumpărate și acestea îi energheză pe guvernanți, care încearcă să intervină pe cale administrativă. De exemplu în armată, în administrația de stat, conducătorii respectivelor instituții au obligația să nu se aboneze la ziarele liberale, ci la ziarele care sînt apropiate de Putere. Poșta este obligată ca, în cel mai mic sat și cel mai uitat de lume, să etaleze pe teigheea publicația apropiată Guvernului, chiar dacă nu este cumpărată. Astfel de ziare au returnări de 80-85%, dar sînt prezente în toate localitățile.

Care sînt consecințele afilierii dvs. la FIEJ?

Asociația Editorilor de Presă Maghiari a fost înființată încă din perioada comunistă și tot atunci s-a afiliat la FIEJ. Acum mi se pare ciudat că FIEJ a acceptat la acea vreme asociația maghiară, chiar dacă a avut mult timp statut de observator. Asociația a fost reorganizată în '90-'91 și cînd FIEJ a aflat că în Ungaria deja au luat ființă ziare private, imediat a început să ducă tratative cu ele. FIEJ reprezintă pentru noi, presa liberală, un sprijin. Dacă are loc scandal de presă, e suficient să dai un telefon la Paris și să alarmezi opinia publică internațională. Guvernele din țările postcomuniste sînt foarte sensibile la imaginea lor internațională. Libertatea presei este una din libertățile generale ale omului. Acum în America, de exemplu, sub guvernarea lui Clinton, importanța drepturilor omului depășește chiar importanța unor chestiuni militare. Din acest motiv, guvernanții din Europa Centrală și de Est se tem să se atingă de presă, sau cînd o fac, încearcă pe căi ocolite. Prin afilierea la aceste organisme internaționale, presa liberală se poate apăra de atacurile Puterii, care, din păcate, rămîne conservatoare.

RODICA PALADE

Au apărut recent la Editura Enciclopedică Memoriile acad. D. Prodan. Cine a fost D. Prodan și astăzi orice iubitor de istorie rămânească: una dintre figurile proeminente ale istoriografiei noastre după 1944, autorul, printre altele, al unor lucrări de autentică referință: *Iobăgia în Transilvania* (sec. XVI-XIX), *Supplex Libellus Valachorum, Răscoala lui Horea*. Sus-amintitul volum memorialistic cuprinde, pe lângă o serie de date importante referitoare la biografia istoricului, o panoramă a epocii în care i-a fost dat autorului să trăiască și să-și elaboreze opera. Memoriile mai reprezintă și o nouă "piesă", revelatoare, la dosarul controversatei probleme a conduitei intelectualilor noștri sub călcâiel de fier al regimului comunist. Aupură acestui ultim aspect al cărții în discuție lmi propun să stăruim.

Cum au reacționat cărturarii români la opresiunea comunistă se știe, în genere. Unii, mai ales în prima fază a ocupației sovietice (realizată cu concursul comunistilor "autohtoni"), s-au împotrivit fățiș. Alții, cei mai mulți, s-au cufundat într-o tăcere elocventă ori au simulat adensiunea. În fine, citiva, printre care unii cărturari de primă mărime, ca Mihail Sadoveanu, G. Călinescu și Tudor Arghezi, au făcut pactul cu diavolul.

Unul din leit-motivele tentativei de "disculpare" a cărturarilor colaboraționiști din perioada 1944-1989, îl constituie afirmația că singura modalitate de supraviețuire culturală în epocă ar fi fost pactizarea cu regimul comunist. Iată însă că acad. D. Prodan ne oferă un exemplu care probează contrariul.

D. Prodan s-a dedicat dintr-un început profesiei de istoric, în dubla ipostază de dascăl și de cercetător științific. În anul războiului intră în mișcarea ilegală comunistă, printr-o dată după 23 august 1944 să devină activist de partid. Este atras în "munca de teren", își roșește timpul în interminabilele sedințe de partid, dar sfârșește prin a-și descoperi totala inapținutudine pentru o atare activitate. Trezirea din utopia comunistă se produce sub un dublu șoc: al fărâșelării armatei sovietice "eliberatoare" și al mășturii alegerilor din 1946. Ultimul

șoc a fost decisiv. "Cea mai mare ticăloșenie a vieții mele am făcut-o în 1946, la alegerile celebre din acel an." Mai explicit spus, acceptând, în numele "disciplinei de partid", să falsifice rezultatul alegerilor în circumscripția electorală Tâmbașa, unde fusese delegat de partid. "Rezultatul adevărat, ars pe loc, pe care l-am raportat la întoarcere, era aproximativ de 85% pentru opoziție (național-tărăniști în frunte), 15% formațiile guvernamentale, cu o exagerare și aceasta", arată memorialistul. Funcționarea onest, istoricul optează pentru singura soluție compatibilă cu exigențele conștiinței sale morale: demisia din partid. "Nu mi-a fost ușor, era o culpă care nu se practica, am rămas ca un prim demisionar din partid", mărturisește deschis. N-au lipsit, firește, stăruințele pentru a reveni în sinul partidului și nici amenințările. "Un asemenea afront nu scapă

DORU COSMA

Opțiunea acad. D. Prodan

ușor de penalizare. (...) Sancțiunea a venit mai târziu, în 1952 sau 1953, cu abateră de dreapta (...). Atunci D. Prodan a fost supus unui adevărat proces de demascare. Din "completul de judecată" făceau parte figuri proeminente ale vieții academice: C. Daicovici, Em. Petrovici, Ionescu-Gulian. Rolul de procuror și l-a asumat Pavel Apostol (devenit, cu aceeași ocazie, printre-o întorsătură neașteptată, din acuzator, "inculpat").

În lipsa unor fapte incriminatorii precise, "prietenul" C. Daicovici l-a invinuit pe D. Prodan de... lipsă de entuziasm față de limba lui Lenin și Stalin. "Acum, când noi ne străduim în fel și chip să învățăm limba rusă, dumnealui nici nu dă pe acolo, refuză, o disprețuiește", se indigna cunoscutul arheolog. Nu trece mult și, culme a cinisului, C. Daicovici își găsește merite pentru ceea ce a făcut, spunându-i: "Ai văzut cum te-am apărat!". Dar D.

Prodan refuză neînduplecat colaborarea, asumându-și toate riscurile. Savantul s-a izbit de obstrucții în cariera științifică, de la catedră a fost pensionat prematur, recunoașterea meritelor științifice a venit târziu, ca și titularizarea la Academie. În tot acest timp, conduita i-a rămas exemplară. Nu numai că nu a cerut să fie reprimat în partid pentru a beneficia de privilegiile cu care erau răsplătiți cărturarii proeminenți poseseori ai carnetului roșu, dar s-a ferit să cinte în vreun fel în struna Puterii.

Era pactizarea cu regimul comunist, sau, mai grav, apologia lui, singura posibilitate pentru intelectualii de atunci de a-și continua creația în sfera culturii? Soluția pentru care a optat acad. D. Prodan dovedește că o alternativă la elogierea dezonorantă a opresorilor există. Este adevărat că pentru savantul ardelean această opțiune s-a însoțit cu un blocaj profesional, cu umilități și privațiuni materiale, cu împiedicarea călătoriilor în străinătate etc., care însă, toate, nu i-au frânt cerbia morală. Explicația persecuției la care a fost supus o dată el însuși în cuvinte fără echivoc: "(...) Trag consecințele proprii mele etice, încăpăținarea etică de a trăi în rînd cu oamenii; fără a căuta un dram de distincție, de favoare, de privilegiu, arme de apărare acum împotriva libertății omului (...) plătesc o rigiditate congenitală a spinării proprii, netratată la timp, nedreșată pentru lumea nouă, această lume a favorii, în care și dreptul e o favoare și nu una simplă, ci una care obligă, care trebuie onorată". Cu ce sacrificii și-a păstrat acad. D. Prodan demnitatea, o aflăm tot din mărturisirea lui: "La sfârșitul vieții de muncă am urcat treptat de la o pensie de 700 de lei, pînă la 2.300 lei, atît cit un portar de la partid... De egalitate, ce-i drept, mă bucur din plin, fac piață, fac coadă în toate părțile, risipeșc timpul în rînd cu toți cetățenii. Îl risipim pentru că el n-are preț, nu-l contabilizează nimeni, îl putem risipi fără limită, în cantități la discreție. Facem economii pe toată scara vieții, economisim totul afară de om, de timpul lui, pe acesta, dimpotrivă, îl risipim cu nemiluita". Este protestul unui cărturar "umilit și obidit" de un regim politic opresiv, căruiu hotărîse să nu-i facă, "cu orice risc", concesii de demnitate.

Un proiect care se poate realiza: naționalizarea memoriei

Prin toamna lui '90, șeful guvernului de atunci, Petre Roman, proclama, ca semn al rupturii sale de trecutul totalitar, intenția de a demara un proiect de cercetare asupra sistemului concentraționar din România, ca și a unui memorial privind victimele lui. (...)

Amînat în '90, proiectul a devenit realitate printr-o Hotărîre a Guvernului din 13 aprilie 1993, sub forma, ușor diferită, a unui Institut național pentru studiul totalitarismului. (...)

Institutul a fost plasat sub egida Academiei, este finanțat de stat și poate dispune de un personal de cercetare de pînă la 21 de persoane. Direcția a fost încredințată d-lui Radu Ciuceanu, personaj destul de controversat pentru prestația sa publică și fără o carieră propriu-zisă de istoric. Din Consiliul Științific fac parte, pe lângă personalități oneste (Alexandru Duța, Dumitru Sandru, Dinu Giurescu), nume dificil de acceptat ca surse de credit moral pentru o instituție de un asemenea profil, ca: Antonie Plămădeală (unul dintre vicepreședinți), Ilie Bădescu, Mihai Golu și alții.

Deocădată, Institutul nu s-a remarcat decît prin editarea unei publicații (Arhivele Totalitarismului), programată să apară trimestrial, dar care iese abia acum cu primul său număr pe 1993. Revista ne interesează aici doar în măsura în care reflectă ceva din intențiile și substanța proiectului general. Astfel, la pagina 203 a acesteia putem găsi statutul de funcționare a Institutului, unde la rubrica privind obiectul de activitate sînt trecute următoarele preocupări: "Culegerea, arhivarea, cercetarea și publicarea documentelor referitoare la formele totalitarismului în România, precum și elaborarea de studii privind fenomenul totalitar" (art. 2).

Textele programatice aparțin celor doi conducători ai instituției, Radu Ciuceanu și Octavian Roske, președintele Consiliului Științific și, respectiv, secretarul științific al Institutului. Ne-am fi așteptat aici, în primul rînd, la unele clarificări conceptuale, la afirmarea unor direcții metodologice, ca și în fixarea unor strategii concrete de cercetare. Editorului d-lui Radu Ciuceanu (Un proiect realizat: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului), directorul în același timp al publicației, este plin de efuziuni lirice și imprecizii care pun de la început intențiile sale și întreprinderea în ansamblu sub semnul precarității.

Aflăm că institutul pe care-l conduce dl. Ciuceanu nu s-a născut în urma "unui ucar ambițios", nici măcar din "necesitățile progresului", ci apariția sa "reflectă gestul unei mutații ontologice". Instituția pe care o conduce își "asumă de la început o misiune temerară: aceea de a restitui un fragment de istorie extrem de complex (...). Această instituție va încerca să mijlociască fericita întâlnire a martorului cu documentul, a documentului cu evenimentul, a evenimentului cu imaginea sa mediatizată. Miza întâlnirii este cunoașterea realității pe care a generat-o în România utopia totalitară". Acest nou institut își propune "să aducă în cîmpul cercetării documente și mărturii, să formuleze teme de studiu și să sugereze perspective istoriografice cit mai diverse". Astfel "Studiul asupra originii ideologice și a evoluției politice a mișcării legionare va fi completat cu cel al mișcării paralele, Goța-Cuza, în contextul autoritarismului Regelui Carol al II-lea și al amurgului democrației parlamentare interbeli-

ce". La acestea se adaugă "Dosarul «R» al reeducării impuse de la Moscova", "demersul către o cronică epurată de mitologii a luptei armate din 1945-1958 împotriva comunismului", "și crearea unui muzeu documentar al holocaustului bolșevic din România".

Se confundă aici un studiu de caz (al unui sistem politic degenerat) cu un studiu de istorie contemporană generală, planuri care, în opinia noastră, cel puțin din rațiuni metodologice, trebuie disociate. Ar fi trebuit definite în termeni clari mai întîi conceptele cu care se operează și teritoriul exact de analiză. Pe de altă parte, tema care interesează cu precădere, universul concentraționar și mecanismul de represiune, e pur și simplu occultată, amestecată printre multe altele. În fapt, totalitarismul nu e o civilizație, cum s-ar părea din aceste înalțări programatice, ci un sistem represiv, iar a face un institut special pentru a studia "aspecte ale vieții sub regimul comunist" (vezi coperta a II-a), ca și cum asta s-ar fi petrecut cu două mii de ani în urmă, e aberant. Este limpede că nu vom face noi mari descoperiri în legătură cu noțiunea de totalitarism. În schimb, ar fi fost salutar un proiect de această natură care să se ocupe în primul rînd de sistemul concentraționar și de experiența umană, cu totul teribilă, legată de acesta. Mai cu seamă că martorii încă în viață sînt tot mai puțini, iar apoi că, dacă se dorește cunoașterea răului și delimitarea de el, aici lucrurile sînt cel mai evidente. Altminteri a vorbi de totalitarism fără expresia sa constitutivă, care este pulsionen teroristă, ni se pare a pierde timpul.

Cea de-a doua contribuție cu intenție programatică aparține redactorului-șef al revistei, Octavian Roske (Nelinistea lecturii). Dl. Roske constată: "Ceea ce pare straniu, și acest lucru se observă acum, la patru ani de la declanșarea dezvăluirilor, este că nimeni nu și-a pus problema corelării mărturiilor, a surselor de informație, nimeni nu a încercat să le așeze în paralel, să le colajeze, într-un început de analiză comparativă". S-ar zice că istoriografia însăși s-a născut odată cu dl. Roske. (...)

Deși nu ne-am propus, repetăm, a discuta revista în sine, ci proiectul pe care-l reprezintă, trebuie spus totuși că, în ciuda interesant "introduceri programatice", revista e destul de interesantă în rest. Pe lângă o prezentare tehnică profesionistă, există aici o serie de contribuții de foarte bună calitate semnate de: Cătălin Zamfir, Radu Ciuceanu (mult mai la obiect atunci cînd discută mutațiile demografice suferite de Basarabia sub regimul sovietic), Florin Müller, Adrian Brișcă, Cristian Troncotă, Octavian Roske (despre Colectivizarea agriculturii în România, 1949-1962), Dumitru Sandru, Florian Tănăsescu și Nutu Roșca.

Chestiuni deosebite nasc articolele semnate de Ilie Bădescu (Rădăcinile europene ale totalitarismului), Ștefan Milcovescu (Viața universitară în România, 1934-1937), și, de o manieră diferită, Tatiana Niculescu (Literatură și experiența răului). Nu le putem discuta acum în amănunt, dar faptul că aceste texte apar în chiar primul număr și că autorii lor fac parte din Consiliul Științific al Institutului poate sugera o anumită situație. Primul dintre aceștia, Ilie Bădescu, după experiența de militant protocronist, interesează să naționalizeze comunismul românesc prin atașarea unor rădăcini istorice autohtone, a trecut acum într-o schemă creștin-naționalistă, nu neapărat opusă în fapt celei anterioare. Fondul argumentării sale e un amestec de platitudini și de intuiții interesante, de teorii reprezentînd vulgata tiermondistă a anilor '70 și observații judicioase, totul într-un jargon terminologic adesea indigerabil.

Poate că, înainte de a ne pune problema credibilității proiectului, ar fi bine să ne întrebăm dacă un institut creat și finanțat de stat nu e cumva, cel puțin deocădată, incompatibil cu această misiune. Ceea ce ne-ar scuti în mod cert de multe alte întrebări.

FLOREA IONCIOAIA

PAVEL CHIHAIĂ

Cuvinte primejdoase și primejdia purtată în cuvinte

În editura "Südostdeutsches Kulturwerk" din München a apărut recent o foarte importantă culegere de texte, atât pentru cultura germană cât și pentru cea română, **Worte als befrund und befahrung** (Cuvinte primejdoase și primejdia purtată de cuvinte), cu subtitlul **Cinci scriitori germani în fața tribunalului din Brașov în anul 1959**.

Acest volum, apărut cu sprijinul Ministerului de Interne German, consemnează aspecte tragice și totodată un episod semnificativ al literaturii germane din perioada dominației comuniste în România. Este vorba de faimosul proces de la Brașov al scriitorilor germani **Andreas Birkner** (născut în 1911), **Wolf von Aichelburg** (născut în 1912), **Georg Scherg** (n. 1917), **Hans Bergel** (n. 1925) și **Harald Siegmund** (n. 1930), pe care orinduirea sovietică din România i-a condamnat la pedepse care însumau 95 de ani de închisoare, pierderea drepturilor civile și confiscarea averii.

Acest proces, cu un răsunet pe care autoritățile l-au amplificat, pentru a demoraliza în continuare, prin teroare, minoritatea germană din Transilvania, este prezentat și analizat de mai multe personalități care expun circumstanțele istorice, falsele justificări de teme ideologice, exaltările fundamentaliste ale reprezentanților regimului și drama celor cinci scriitori, filosofi ca exemple negative pentru cei ce aveau curajul să sfideze nomenclatura sovietică.

În volumul **Worte als befrund und befahrung** se publică pentru întâia oară actele procesului care s-au aflat în arhiva Securității, dovezi ale unor nedreptăți flagrante, ale unor viclenii perverse, ale unor brutalități criminale, patronate de o structură juridică represivă.

Capitolul întâi, **Legături și manevre subterane**, se deschide prin articolul istoricului Cornelius Zach, "Procesul politic în comunism: scopul, metodele, efectul", urmat de studiul lui Peter Motzan, "Scriitorul ca factor de risc. Un caz de represiune și nedreptate".

Referindu-se la formularea juridică a procesului, **Alfred Wagner** scrie despre "Lipsa bazei juridice, umane și morale". Capitolul se încheie prin eseu lui Ștefan Siewerth "Literatura în celulă".

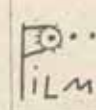
Capitolul doi, **Analiză și mărturie**, cuprinde cinci eseuri în legătură cu cei cinci scriitori care au trecut prin închisorile comuniste. **Renate Windisch-Middendorf** consideră că "A scrie înseamnă a supraviețui. Despre opera epică a lui **Andreas Birkner**". Comparând puterea morală a scriitorului cu scurgerea vremii, **Hans Bergel** arată că "Evenimentele istorice sînt neputincioase. **Wolf von Aichelburg** a ajuns la vârsta de 80 de ani", **Harald Siegmund** privește "Scrierea ca îndatorire durabilă a unei vieți schimbătoare. Cinstirea celor 75 de ani de la nașterea lui **Georg Scherg**". Ștefan Siewerth elogiază "Un autor incomod. Despre opera beletristică și jurnalistică a lui **Hans Bergel**". Tot în acest capitol este reprodus pasajul din "Jurnalul fericirii" al lui **N. Steinhardt**, unde acesta descrie personalitatea deosebită a părintelui **Harald Siegmund**, precum și interviuri luate de către Ștefan Siewerth lui **Andreas Birkner**, **Wolf von Aichelburg**, **Georg Scherg**, **Hans Bergel** și **Harald Siegmund**.

Capitolul **Literatura și experiența de viață** prezintă următoarele lucrări și fragmente din operele celor cinci scriitori: **Andreas Birkner**, **Cărturarul**. **Cea mai frumoasă femeie din lume**; **Wolf von Aichelburg**, **În casa scării** (povestire), **Cinci poeme**; **Georg Scherg**, **Intrarea lui Sahib** (povestire), **Permutația** (povestire); **Hans Bergel**, **Noaptea animalelor răpitoare** (fragment din romanul **Dansul în lanțuri**); **Cum am fi supraviețuit fără poeme?** (fragment dintr-un eseu); **Harald Siegmund**, **Elberarea** (fragment din romanul **Vara incrementată**), **Închisoarea Jilava** (șase sonete).

Un amplu capitol, **Documente din procesul celor cinci scriitori germani**, reproduce actele acestui proces, o crudă dovadă a metodelor vicioase și brutale cu care puterea sovietică din România și-a asigurat, timp de jumătate de secol, o distrugătoare dominație.

IRINA COROIU

Această lehamite

Un nou film al lui Mircea Daneliuc

Un aparent banal accident de circulație (ce se va dovedi a fi fost premeditat de către victimă) aduce pe un foarte solicitat pat din sala de reanimare a unui spital o femeie care, deși decedată, păstrează în piept un prunc pentru a cărui viață se vor zbate deoptrivă spiritul încă vivoie al mamei, ce și dorește o posibilă reîncarnare, o tinărată doctoră neatinată de apatia generală, și presupusul tată, minat de un acut interes meschin - dobândirea apartamentului. Spațiul locativ lipsindu-i cu desăvârșire acestui ex-profesor reciclat datorită morbului micii privatizării în patron al unui defel prosper atelier de... "Vulcanizare totală".

Hazul crește în proporție geometrică odată cu fiecare personaj ce trece prin cadru, adăugând alte și alte detalii de diagnostic socială, care se circumscriu unui complex studiu psihanalitic: o cerșetoare exhibiționistă (**Adriana Schiopu**) clamând aberant ingenuncherea întru rugăciune și spectatori de ocazie ce o privesc impasibili; energicul bărbat (**Valentin Teodosiu**) ce se bate pentru apărarea integrității unei mamici (**Eugenia Bosincoanu**), senilă achizițoare de sticle goale și amururi pasagere; medicul-șef (**Ion Besoiu**), chinat și el de omenesii nevoi, șantajist plin de aga-zăa bunăvoință, închinându-se de zor pentru cât mai grabnică picare din cer a "ajutorului occidental"; bivalentul cubanez (**Alexandru Bindea**), fugit de spaima regimului tiranic, sensibil la presupusele amenințări ale Securității, pîndit însă cu certitudine de... șomaj.

Excelenta distribuție, ce și-a permis includerea în cvasi-figurație a vedetelor filmului anterior (**Gheorghe Dinică** - un caustic hipocrat ros de curiozitate și **Coca Blou** - o pedantă asistentă), are protagoniști cu pondere specială în intrigă dublată de metaforă. Pe basarabeanca micuță și simplută, cu studii în Moscova și ambiții de emigrare, aprigă în relația ei fragilă de dragoste căreia nu a reușit să-i dea de rost, supărută la expiere, dar apoi agățându-se cu disperare de iluzoria posibilitate de a reveni printre cei vii pe care-i admonestează în permanență, o interpretează **Ana Ciontea** într-un surprinzător răsnet, reînsembră al inocenței sacrificate. De o închieantă transparentă, performanța imaginii absolut neostentativă a lui **Florin Mihăilescu** nu poate fi comparată decât cu excepționala coloană sonoră realizată de **Horea Murgu**, a cărei imperfecțiune e convertită în calitate inestimabilă a autenticității, plus cea a unei incitante invitații de a revedea filmul pentru a-i auzi mai bine replicile.

Cecilia Birbora

Horatiu Mălăe

Replici în mare parte memorabile pentru că surprind cu un umor tipic românesc pulsul "jocurilor comune" ale mentalității globale. Infuzia de sarcasm ce le propulsează în memoria cineaștilor se datorează, desigur, și lui **Horatiu Mălăe**, la al patrulea rol cinematografic de anvergură post-revoluționară, un rol autentic, personalizat de o extraordinară vervă acută izbutind să transforme cu un farmec indelicat scabrosul în candoare. Un erou emblematic - cetățeanul comun, intelectual onest decăzut din modesta sa condiție medie prin inevitabilul impact cu mediul corupt de mizerie - la figurat și la propriu - care îl obligă la un mimetism pernicios, degradant; ajungând astfel să se confunde și chiar - culmea - să fie respins de pătura cea mai îngrată!

Dintr-un sentiment de antipatie se dezvoltă mai întâi simpatia și treptat iubirea personajului masculin pentru eroina **Cecilia Birbora**, evoluind într-o diafană, dar electrizantă creație. Suava doctoriță, nici ea privilegiată de soartă, este la rîndul ei o candidată la sinucidere, atrasă irezistibil de... curentul electric. Scurtcircuitarea o încarcă însă de energia necesară existenței rutiniere într-o lume fără orizont care prinde în mod imperios o protecție anticonceptivă. Mai ales în condițiile în care peste tot bîntuie nu doar obsesiile sociale, ci și cele sexuale. Nu totdeauna limitate la inofensive defulări verbale telefonice!

Un eres prezentat ca fiind de import extrin orientat, dar care există și în superstițiile autohtone (încă o persiflare a pseudo-cosmopolitismului anchilozant!) referitor la îndepărtarea duhului celui ce nu mai este, alungat cu toate relele, este insinuat discret în conflict pentru a împlini în plan metafizic măcar ceea ce se dorește pentru realitate. Și anume un nou început, negând categoric suptreptărea artificială. Chiar dacă pentru conceperea copilului ideal trebuie sfidate regulile de circulație și de gravitație. Toate legile universale!

Această lehamite este **Ediția specială (1978)** a unei personale **Vinători...** (1980) a angajării morale a cineaștilor ce și semnează al 11-lea film și printr-o apariție fugară, cu funcție de șoc subliminal: el este șoferul ce produce accidentul, declanșînd trama regenerării. Prin asumarea responsabilităților veritabile redresări.

EDITURA KRITERION

NOU

ELFRIEDE JELINEK
Planista
traducere din limba germană de Nora Iuga, 247 p., 1.200 lei

După traduceri în limbile engleză, franceză, olandeză, italiană, suedeză, portugheză și spaniolă, acest roman șocant al autoarei austriece **Elfriede Jelinek** apare pentru prima oară și în limba română. Cartea a fost primită elogios de critica literară de pretutindeni.

"Tăvălugul contestatar al **Elfriede Jelinek** cuprinde în totalitarismul său sexual, procreanța, produsele cantitative (masa) și calitative (aga-nimăta elită artistică și intelectuală) ale (...)celulei familiale".

România literară

"Tragic, comic, umor negru, iată registrele folosite de autoare pentru a descrie ura".

Magazine literare

ILSE MÜLLER
Ghid de conversație româno-german
167 p., 400 lei

Trimiteți acest talon de comandă la adresa:

EDITURA KRITERION
D-nei ILDIKO LUCACI
Piața Presei Libere
Ro-71341 București 1
și veți primi prin poșta cărțile dorite.

... (Vă rog să-mi trimiteți)

..... exemplar(e) "Elfriede Jelinek/Planista" (la prețul de 1.200 lei plus taxele postale)

..... exemplar(e) "Ghid Român-German" (la prețul de 400 lei plus taxele postale)

Nume și prenume: _____

Strada: _____

Cod poștal: _____

Localitatea, județ: _____

Data: _____ Semnătura: _____

ILSE MÜLLER
GHID DE CONVERSAȚIE româno-german

VAGENDA CULTURALĂ

- Miercuri 13 aprilie:**
- Teatrul Bulandra, ora 19: premiera piesei "Victor, sau copiii la putere" de Roger Vitrac
 - Grupul pentru Dialog Social, ora 18: "Privatizarea prin ofertă publică", întâlnire cu Mircea Cosea și Alin Teodorescu
 - Centrul Cultural American, ora 17: filmul "Dave" (1993), de Jann Reitman; cu Kevin Kline, Sigourney Weaver, Ben Kingsley
 - Institutul Goethe, ora 19: concert de muzică de cameră cu membri ai Academiei de Muzică
 - TNB, Sala Amfiteatrul: spectacolul trupei japoneze KSEC, în regia lui Akira Kurosawa
- Joi 14 aprilie:**
- Muzeul Național de Artă, ora 18: Serată muzeală "Spiritul cultural și religios românesc", invitați: Răzvan Theodorescu și solista lirică **Georgeta Stoleriu**
 - Institutul Goethe, ora 18: filmul "Umbre nocturne", de Niklaus Schilling (din ciclul "Noul film german")
 - Teatrul Nottara, ora 19: compania franceză de teatru "Libellule" prezintă piesa "Zazie dans le métro" de Raymond Queneau, spectacol organizat de Institutul Francez

AMELIA PAVEL

Ioana Bătrânu,
Ștefan Câlția,
Vasile Tolan

(la Institutul Goethe din București)

Se scrie mult și temeinic despre lipsa transparenței, despre rutină și limbajul de lemn în diferite domenii. Nu și în cel al artei plastice! Poate fiindcă aici obiectele "se văd", sînt esențialmente vizuale? De la început elimin din discuție expozițiile personale. Aici fiecare artist își expune crezul și munca, oferindu-ne libertatea de a le țilcu. Intenția "informativă" nu este nici implicită, nici obligatorie. Altfel stau însă lucrurile cu expozițiile de grup. Acestea sînt și chiar trebuie să fie influențate de evoluții și revoluții, de mode și orientări, de noutățile cercetării istoriografice, de revizuirii și reevaluării, de schimbare în general. Numai în acest fel pot avea un rol informativ asupra unei mișcări artistice naționale și stimulativ pentru o gândire artistică atentă, vie, neprimitivă de gașoane. Expozițiile de tip saloane-mamut nu se mai "poartă" nicăieri, decît cel mult sub forma unor tirguri comerciale, susținute de galeriști. Noi însă continuăm să le facem ca altădată, ca și cum nimic pe lume nu s-ar fi schimbat de la începutul secolului încoace. În lume se practică însă tot mai mult expoziția de grup cu "program", în sensul mai sus menționat. Dar la noi, cu foarte puține excepții, acest gen de expoziții prezintă grupaje întimplătoare de prieteni și colegi, la ocazii festive sau comemorative, uneori și cu mici conotații politice care se revărsă apoi asupra galeriei-gazdă, imprimîndu-i cite o pecete grea de înlăturat; în orice caz, nu informează – decît tot cu minime excepții – asupra tendințelor actuale din arta românească, raportate la ceea ce se petrece în marile centre artistice.

Să nu uităm că întreaga mișcare artistică europeană – și americană – a secolului 20 s-a afirmat și constituit într-o suită de expoziții de grup – de convergențe și divergențe – a căror istorie a fost uluitor reconstituită în expoziția din 1988 de la Berlin, intitulată "Stationen der Moderne" (Stadii ale modernității).

În acest sens, încercarea – inevitabil de proporții moderate – de a prezenta o expoziție de grup, strict de pictură și puțină grafică, în formatele tradiționale ale "tabloului", bazată pe un concept dialogal cu alte tendințe, centrifuge în raport cu procedeul "tabloului", și-a propus în primul rînd să sugereze complexitatea noțiunii de "stil" sau "curent" astăzi. Opțiunea s-a oprit la trei variante – în evoluție frapantă – ale neoexpresionismului în România, așa cum apar în lucrări recente ale Ioanei Bătrânu, ale lui Ștefan Câlția și Vasile Tolan. Neoexpresionismul, mișcare de răspîndire maximă în Europa și America anilor '70-'80, în special în Germania, Austria, Elveția și SUA, oferind concomitent vizuali nonfigurative în varianta picturii gestuale, dar și artă figurativă intens polemică, anti-"culturală", împotriva culturii mondene fandosite, recupărînd valorile uritului, ale grotescului și trupescu-

lui elementar, neoexpresionismul occidental s-a afirmat în mare parte din nevoia de a contrabalansa dezvoltarea în avalanșă a genurilor artistice neconvenționale: video-artă, alte forme electronice, "performances"-urile (acțiuni-spectacol) etc. Astăzi, cele două tendințe – le-aș numi complementare prin forțele psihosomatice pe care le angajează – coexistă cu recente reînnoiri ale intenției de a salva "tabloului" și "pictura" ca dimensiune a existenței umane și nu exclusiv ca fapte de "cultură". Noul centru de artă contemporană din Viena a deschis în acest an o expoziție internațională programatică consacrată "tabloului" și "revenirii" lui. Majoritatea acestor tablouri erau neoexpresioniste, prezentate ușor polemic în contextul acumulativ al citirilor dezbaterii – în Germania și Elveția – cu privire la viabilitatea "electronismului" și artei "instalațiilor". În țările din Est însă, inclusiv în România postdecembristă, tocmai aceste genuri de artă au obținut câteva succese notorii: între ele, "acțiunile" de la Timișoara și recenta amplă expoziție de artă video de la Dalles, care demonstra că nu de polemică și reacții împotriva lor era nevoie, ci de alternative compensatoare, viabile prin intensitatea simțirii și a altor dimensiuni umane inevitabil eliminate din arta pur tehnologică. Aceste alternative există la noi în moduri diverse – neoexpresionismul fiind numai unul dintre ele. Semnificativ este, în ceea ce-l privește, faptul că în etapa lui mai veche își asuma tot o funcție compensatorie, pe atunci însă față de aplatarea experienței vizuale prin moda picturii "sensibile" de peisaje și natură moartă, drăgălaș tradiționaliste, mult agreeate de jurile oficiale. Acum, din segmentul neoexpresionist expus în aceste zile la Institutul Goethe într-un spațiu sugestiv și incitant prin însăși lipsa lui de asemănare cu obișnuitele săli de expoziție, reiese, mai evidentă ca înainte, componenta traseelor culturale în opțiunea neoexpresionismului românesc.

Cel mai important din ele este traseul romantic german, din care Ioana Bătrânu, și după lectura asiduă a creației lui Caspar David Friedrich, extrage procedeele de interiorizare a tensiunii energetice. În locul "strigătului" expresionist, "ochiul interior" al lui Nietzsche și "necesitatea interioră" a lui Kandinsky, marcate de o ironie modern romantică, devin argumentele picturilor semnate de Ioana Bătrânu. Temele ei actuale – case vechi, vize luxuoase, cu urme rămase vie în fragilitățile ornamentale – oferă un expresionism inversat, acuns dincolo de fațadele cu mister.

În iconografia tablourilor lui Câlția, amintind de Bosch, de monștrii și demonii catedralelor romane și gotice, ca și de procesiunile carnavalului ale Europei Centrale, intervine acum o schimbare de ton. Spațiile se lărgesc și nu mai sînt, voit, sufocante; resemnarea personajilor lui handicapați ale Europei Centrale, intervine acum o schimbare de ton. Spațiile se lărgesc și nu mai sînt, voit, sufocante; resemnarea personajilor lui handicapați ale Europei Centrale, intervine acum o schimbare de ton. Spațiile se lărgesc și nu mai sînt, voit, sufocante; resemnarea personajilor lui handicapați ale Europei Centrale, intervine acum o schimbare de ton.

Cu Vasile Tolan, neoexpresionismul românesc își păstrează punctele de plecare: neofostic energetic, ajungînd în paroxizme estatică în gesturi și culori și care amintesc cînd de Baselitz, cînd de Gerhard Richter, cînd de Sigmar Polke, nici una din asemănări neizbutind totuși să întineze candoarea funciară, de nezdrcinată, a tînrului neoexpresionist bistrațean.

Gata cu "echipa Pleșu"

Către Direcția Arte Vizuale,
Ministerul Culturii

Domnului Director Gheorghe Vida*

După patru ani și cinci miniștri, "nu vi s-a mai reînnoit detașarea". Și asta ați aflat-o brusc, în timp ce doreați să mai rezolvați o chestie. Normal că nimeni nu v-a dat nici o explicație, nimeni nu e răspunzător și nimeni "nu e de acord", nu-i așa? Dăru șefa de cadre v-a aruncat într-o doară: "Ghyuri, tu oricum nu prea veneai la servici...". D-le director, ați fost singurul director fără șefa de cabinet, fără cabinet și fără anticameră. La dvs. se intra direct și se putea discuta sincer. De altfel, era și singurul birou (unde lucram totuși opt) care avea o atmosferă destinsă. N-ați refuzat pe nimeni niciodată și, atît cît s-a putut, ați ajutat pe toată lumea. De la organizat expoziții internaționale, recomandări de burse, la vize pe pașapoarte de servici. Ați fost singurul "șef" care a înțeles că dacă tot nu avem bani, măcar cu atît să ajutăm artistul român, să obțină o viză. Și să ajungă pentru prima oară în viața lui la timp la o expoziție, sau să nu rateze o burză. Ministerul nu poate plăti artiștii români să stea în Occident, dar nici nu vrea să le faciliteze asta atunci cînd ei singuri și-o obțin. Preu multe stampile, prea multe semnături. Ați aranjat expoziții internaționale de prestigiu, dar ați rezolvat și milioane de mici frecuşuri, alergînd pe trepte între etaje, ori făcînd cu orle audienței la miniștri sau chiar la alți directori, cu funcții similare dvs. Ați fost singurul director căruia nu trebuia să-i explic ce-i aia instalație ori happening. Cunoașteți istoria artei românești ca-n palmă și 50% din artiștii români de aici și de aiurea vă cunosc personal. D-le director, ați scăpat acum de telefoanele unor maeștri care vă cereau: "Ghyuri dragă, cumpărăți-mi și mie o lucrare, că mi-a intrat frica la facultate". Ați scăpat și de lungile și penibile discuții cu contabilii bătuți în cap: "Da' asta ce mai e?".

"Asta" fiind o expoziție cu greu contractată în străinătate. Ați convins parteneri străini să plătească ei transportul artiștilor, catalogul, cazarea și diurna, că noi n-avem. N-avem, da' secretare de miniștri, șefa de cadre și ingineri navali au cam reprezentat cultura românească prin toată Europa. Și astăzi mă întreb despre ce dracu' vorbeau, cu cine și în ce limbă? Ați fost un tampon perfect între o structură obișnuită (care încă crede că ea face cultura în țara asta) și artiștii români (care chiar o fac). În patru ani ați reușit destule, dar și multe lucruri au rămas nefacute (refuzate, neînțelese, uitate). Mai știți ce discutăm? Că cea mai mare prostie pe care am făcut-o noi, acolo, e că am dat senzația lumii că M.C. e o instituție serioasă și elastică. Or, ministerul ăsta e acum un colos întepenit contradictoriu, conservator și impotent. Așa cum ni s-a tot spus, politica ministerului s-a schimbat. De parcă cultura mișcă cum și cînd vrea "cineva".

Domnule Vida, nimeni n-a protestat nicăieri (cînd v-au dat afară), nici un artist n-a zis nimic și nici proteste cu liste de intelectuali în condiții n-au fost.

Să nu-ți pară rău.

Al dvs. fost referent,
DAN PERJOVSCHI

* Gheorghe Vida – istoric și critic de artă, cercetător la Institutul de Istoria Artei, a fost detașat în 1990 la Ministerul Culturii. Direcția Muzei și apoi Direcția Arte Vizuale. În martie 1994, fără nici o explicație, detașarea nu a mai fost reînnoită.

Gheorghe Vida a primit mii de hirtzi care începeau la fel. Majoritatea au fost rezolvate.

AGENDĂ CULTURALĂ

● TNB, Sala Amfiteatru: spectacolul trupeii japoneze KSEC

Vineri 15 aprilie:

● Galeria Galla, ora 16: vernisajul expoziției de pictură a tînrului absolvent Costel Chiș

Sîmbătă 16 aprilie:

● Muzeul Național de Artă, ora 11: videoteca de artă: Lembrandt

● Teatrul Național din Tg. Mureș: începe a doua Întîlnire a Școlilor și Academii Europene de Teatru

Luni 18 aprilie:

● Casa de Cultură a Studenților "Grigore Preoteasa", ora 18: conferința "Lumina pascală de la Ierusalim", cu proiecție video; invitat: părintele Galeriu

● Arenele Romane: turneul rock "Manic Depression Tour"

Marți 19 aprilie:

● Institutul Goethe, ora 18: filmul "Profesorul Hofer", de Peter Lilienthal (ciclul "Noul film german")

● Teatrul L.S. Bulandra, sala "Toma Caragiu", ora 19: spectacol de dans contemporan "...despre fluturi fără aripi", organizat de Theatrum Mundi

● Arenele Romane: turneul rock "Manic Depression Tour"

1994

13-19 aprilie 1994

EDITURA HUMANITAS

E. HUSSERL
Meditații cartezianeEdmond
Husserl
Meditații
carteziane

Luptele spirituale propriu-zise ale europenilor se desfășoară ca lupte ale filosofilor, și anume între filosofii sceptice – sau mai curînd nonfilosofii, care au reținut numai cuvîntul, nu însă și misiunea – și cele autentice, încă vii. Vitalitatea lor constă însă în faptul că ele se luptă pentru sensul lor autentic și adevărat și, prin urmare, pentru sensul unei veritabile umanități. Tocmai în aceasta constă de fapt propria noastră problemă, a tuturor celor care nu sîntem filosofi literați, ci, educați de adevărații filosofi ai marelui trecut, trăim într-adevăr și numai trăind astfel sîntem și vrem să fim în propriul nostru adevăr. Nu putem renunța la credința în posibilitatea filosofiei ca misiune, deci în posibilitatea unei cunoașteri universale. În această misiune ne recunoaștem chemați în calitate de adevărați filosofi. În filosofarea noastră sîntem, așadar, funcționari ai omînității.

E. HUSSERL
"Crista științelor europene și fenomenologia transcendentă"MIRCEA ELIADE
Nostalgia originilor

Cartea de față (cu prima apariție în 1949) ne ajută să situăm opera științifică a autorului în contextul general al istoriei religiilor, ea fiindu-ne prezentată ca un demers fenomenologic solid ancorat în istorie, o retrăscriere a morfologiei sacralului în cheie eronologică. În același timp, lucrarea ne dezvăluie sensul imensului efort eliadec, anume acela de a redescoperi sentimentul sacralului și conștiința simbolică a lumii și, în ultimă instanță, de a identifica transcendentul în conștiința umană.

MIRCEA
ELIADE
NOSTALGIA
ORIGINILORPiata Presii Libere nr. 1, cod 79734,
tel. 617.29.87; 617.65.75Director general GABRIEL LICEANU
Director editorial ADRIANA IRIMIA
Director managerial THOMAS KLEININGER

ADRIAN NICULESCU

Berlusconi sau formula centru-dreapta-dreapta-stînga

Luni 28 martie, seara, după mai bine de trei ani de rătăcire și de căutări, Italia a reînceput să sperie. Apogeul crizei a fost atins, probabil, la sfârșitul anului trecut, când, la ultimele alegeri locale pentru primării principalelor orașe, țara s-a împărțit în trei fracțiuni ireconciliabile: Liga separatistă a Nordului, Mișcarea Socială neofascistă și Stînga procomunistă. Aria guvernamentală tradițională (Centrul și socialisții) fusese literalmente măturată datorită implicării sale în afacerile de corupție. În aceste condiții, foștii comuniști și coaliția din jurul lor au făcut presiuni inimaginabile asupra guvernului "tehnic" Ciampi, pentru programarea cât mai curînd a noilor alegeri parlamentare. Foștii comuniști contau, evident, 1. pe avîntul luat în decembrie, 2. pe dezorganizarea Centrului și pe zdrobirea efectivă a stîngii anticomuniste a socialisților (principalii adversari ideologici după vechea schemă stalinistă) dar, 3. se grăbeau și fiindcă se temeau ca ancheta "mîini curate" să nu ajungă și la ei, în special la finanțările oculte sosite pînă în 1991 de la Moscova și sateliții săi.

Împunerea neașteptată în arena politică a magnatului Silvio Berlusconi a stricat însă toate planurile blocului de stînga. În numai trei luni, pornind de la zero și fără experiență politică, Berlusconi a știut să catalizeze toate forțele moderate ale țării în noua formațiune numită **Forza Italia**, adunînd alături de el nu numai pe liberali și centrul democrat-creștin, dar și toată stînga care nu se vrea hegemonizată de comuniști. Cu mult tact și cu multă dibăcie, Berlusconi a știut să depășească toate obstacolele și să se alieze într-o dificilă coaliție cu "geometrie variabilă" cu două forțe antinomice între ele.

Sistemul inventat de Berlusconi, pe care puțini ar fi pariat, a dat roade. Într-adevăr, niciodată n-a avut stînga procomunistă victoria mai la îndemînă, niciodată înfrîngerea nu i-a fost mai amară...

Victoria categorică a **Polului Libertății** condus de Berlusconi a dat un semn fără echivoc prin limpezimea sa atît despre voința de schimbare și de înnoire a electoratului italian (**Forza Italia** a reprezentat singurul element cu adevărat nou), cît și despre direcția în care vrea să evolueze țara, adică spre centru-dreapta și neoliberalism.

Pentru prima dată în istoria modernă a țării, grație noului sistem electoral majoritar, există acum o majoritate clară. Coaliția din jurul lui Berlusconi a obținut peste 47% din sufragii la Camera și peste 40% în Senat, ceea ce se traduce în locuri parlamentare cu majoritatea absolută (360 mandate, față de cele 316 necesare) la Camera și 158 locuri la Senat, cu trei mai puțin decît majoritatea absolută, ușor însă de atins prin atragerea citorva senatori din grupul mixt, printre care - a și anunțat-o - fostul președinte Francesco Cossiga.

Sare în ochi constatarea că **Senatul** este mai la stînga decît **Camera**. Pînă acum era invers. Considerînd că la **Senat** votează numai cei de peste 25 ani, această însemnă că tinerii s-au orientat într-o mai mare măsură către Berlusconi și către **Polul Libertății** decît cei mai maturi, rămășiți fideli, pesemne, vechilor simpatizii de stînga.

Cel mai bun și mai imediat simptom al începutului ieșirii țării din tunel îl constituia reacția ultrafavorabilă a Burselor. Luni 28, Bursa din Milano a înregistrat un spectaculos plus 4%, ceea ce nu se mai vedea de ani de zile. Lira s-a redresat considerabil față de marca germană și de dolar. La marile burse străine, începînd cu Londra, valorile italiene nu au mai așteptat deschiderea urnelor pentru a "decola"...

Această reacție s-a datorat "transpirării" încă de duminică noaptea a unor "exit-poll"-uri comandate de marea finanță internațională, interesată în primul rînd în stabilitatea Italiei și care n-au mai stat să aștepte pînă luni la ora 22. Indicațiile fiind clare, Bursa a început să crească imediat, un semn clar pro-Berlusconi, spre dispararea lui Orchetto. Încăpătînire asta este de a impune alegerile cît mai repede, care a dus în această absurdă soluție cu două zile de vot (pentru a da posibilitatea și evreilor să voteze după ieșirea din Pesah, la apusul soarelui), s-a răzbind în mod grotesc asupra autorului...

Marii perdanți au fost, desigur, comuniștii, căci asta este, de fapt, **Polul Progresist**, care a intrunit oca. 32%. Doar PDS cu 20% și "durii" din **Reînnoierea Comunistă** (5,7%) au obținut mandate parlamentare. Deci exact ceea ce aveau și-n Parlamen-

tal precedent. Adunînd, ei pun laolaltă cam toate proiectele vechiului PCI... Toți aliații lor, Verzi, "Rețeaua" catolico-comunistă, autoproclamată câmpionă a luptei anti-Mafia, socialisții pro-comuniști, intelectuali de stînga din **Alianța Democrată a lui Adornato** etc., n-au obținut nici un singur mandat, deoarece nu au depășit pragul de 4% la cele 25% de mandate care se obțineau prin vot proporțional.

Totuși ei vor fi prezenți în Parlament, intrucît liderii acestor mișcări au învins în circumscripțiile uninominale în care au fost plasați de **Polul Progresist**. Rămîne faptul că acest pătîrime proporțională a dat adevărata radiografie politică a țării. Deziluzia pentru ei a fost imensă, la fel de tare cu a centristilor (foștii democrat-creștini de stînga plus cîtiva aliați laici) lui Segni și Martinazzoli, care se aleg numai cu 16% și doar cu un pumn simbolic de parlamentari, după implacabilă regulă a scrutinului majoritar.

Învîingătorii

Corect este să se spună că a învins Berlusconi, nu "dreapta". Spun așa comuniștii pentru a-l discredită, aici "dreapta" fiind vorbă de ocară. **Forza Italia**, cum am văzut, este o formațiune neoliberală de centru-dreapta, inclusiv cu o componentă de stînga anticomunistă, alături de componenta creștin-democrată și de cea liberală. Să nu uităm că marele prieten din umbră și inspirator al lui Berlusconi rămîne fostul premier socialist Bettino Craxi. **Forza Italia**, cu 22%, este primul partid al Italiei. Formula sa exactă s-ar putea rezuma astfel: centru-dreapta-dreapta-stînga. În jurul ei, **Forza Italia** a format cartelul electoral cu "geometrie variabilă" numit, la Nord, **Polul Libertății**, asociindu-se cu Liga (8%), inclarificabilă pe schema clasică "dreapta-stînga", dar avînd o politică economică liberalistă, iar la Sud **Polul buniei guvernării**, cu neofasciștii reformati (12%), care la rîndul lor au format o Ali-

anță împreună cu unele forțe de centru-dreapta, de tipul fostului DC Publio Fiori, subsecretar la Sănătate, pe formula dreapta-dreapta-centru.

Multe sînt acum problemele din fața noii coaliții învingătoare. Cu aliați imprevizibili ca Bossi, va rezista en oare? Cum se va doza noua alchimie guvernamentală? Cum vor putea sta înăuntru neofasciștii naționaliști cu Liga separatistă? Nici un obstacol nu pare însă prea greu pentru Berlusconi. Potrivit lui "Corriere della Sera" de joi 31 martie, marea surpriză ar fi cooptarea în Executiv a lui Inusuși Di Pietro, cel mai celebru judecător al Italiei, șeful operației "mîini curate", omul cel mai cinstit din acest "pool", nu lipsit de suspiciuni de partiza-

nat politic. Contacte secretissime se pare că au și început. În alternativă, combativa judecătore Tiziana Parenti, care, în cadrul aceluiași "pool" s-a ocupat de finanțările ilicite ale PCL/PDS, dar a fost dată afară, din motive lesne de imaginat, ori avocata de stînga T. Lagostena Bossi. Și deja se vorbește de radicalii Marco Pannella ori Emma Bonino la Externe, de cunoscutul general Calligaris (consilier apropiat al lui Berlusconi) la Apărare, ori de radicalul "antiprohibiționist" (favorabil liberalizării drogurilor pentru a distruge rețeaua criminală) Marco Taradash, exponent de seamă al comunității evreiești, la Sănătate...

O ultimă observație. S-a vorbit mult de Berlusconi ca nou "Big Brother" și de abuzurile la care s-ar fi dat cu televiziunile sale. Total fals. Canalele sale au fost literalmente puse sub interdicție pe timpul campaniei (se vorbea chiar de rechiziționare) și supuse unui control strict. Pe de altă parte, este o jignire la adresa poporului italian să se insinueze (cum, fără rușine, s-a spus), că a votat nu cu creierul, ci cu "telemanda televizorului"... Decît să des mereu vina pe alții, cum face PDS-ul, mult mai onestă ni se pare poziția liderului comunist integralist Fausto Bertinotti, care nu s-a sfiit să recunoască faptul că de data aceasta dreapta și nu stînga a reprezentat noul și a avut propuneri concrete, care au cucerit. Pe o poziție similară, marele filosof socialist de stînga Norberto Bobbio.

S-a făcut mare caz de prezența neofasciștilor alături de **Forza Italia**, printre învingătorii. Cîteva considerații se impun. În primul rînd, am văzut că **Mișcarea Socială Italiană**, la fel ca PCI devenit PDS, s-a "reformat". Susține că a renunțat la jenantă moștenire fascistă și s-a reciclat în **Alianța Națională**, atrăgîndu-și și cîteva elemente liberale și DC mai de dreapta, nelegate de vechiul partid nostalgic. De ce ei, la 50 de ani de la căderea fascismului, să fie mai puțin credibili decît PDS, la nici cinci ani de la prăbușirea comunismului? În al doilea rînd, pînă acum, G. Fini a dat dovadă de suficientă înțelepciune și moderație, în special evitînd să răspundă provocărilor Ligii lui Bossi și acceptînd să adopte, pe ansamblu, un "profil bas", mergînd pînă la renunțarea de a figura în Guvern ca atare. Dintre cei doi aliați încozoi ai lui Berlusconi, el s-a demonstrat deci cel mai fiabil și mai maleabil... În al treilea rînd, înainte de a lansa anateme tardive, comuniștii ar trebui să-și aducă aminte că, în campanie, ajunseseră pînă la a face o penibilă curte fostului MSI, lui Fini personal (ceea ce nu se mai pomenise în obiceiurile electorale italiene!), în speranța deșartă că doar-doar l-or separa de Berlusconi. Leit-motivul lor în acest sens era exaltarea componentei "socialiste" a MSI, poasă în contradicție cu "capitalismul salbatic" pe care comuniștii susțin că l-ar promova omul de afaceri.

Joi 31, seara, cînd s-a aflat că s-au depășit divergențele Bossi-Berlusconi și că se apropie formarea noului guvern, deci perspectiva unei stabilități, un nou salt de 4,3% în Bursa. Lira recuperează bine față de toate valutele, iar valorile italiene cresc constant pe piața internațională. De luni 28 pînă joi 31 martie, dolarul a scăzut de la 1.732 la 1.611 lire, iar Bursa, în prima săptămînă de după alegeri, a totalizat o creștere pe ansamblu de peste 12%. "Noul miracol italian" promis de Berlusconi în sloganurile sale a și început deja?

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjuncț), Andrei Cornea (redactor-șef adjuncț), Ilie Serbănescu (publicist comentator), Dan Perjovichi (director artistic), Oana Armeanu (actualitate socială), Horușu Pepine, Marian Chiriac, Raluca Stroe-Brumariu (actualitate politică), Florina Popa (șef de departament economic), Cornelia Niculescu (contabilit), Rada Dobâmbă (corectură), Gina Marin (fotoreporter), secretari, Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chiuiu (difuzare), Flori Sava (publicitate). Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentariu politic), H.-R. Papăievi (teșu). Correspondenți interni: Ioan Muslea (Cluj). Correspondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miran Damian (Paris).

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

ISSN-1220-5761

Tipărit la "TIPOREX" SA Calea Plevnei 114 Tehnoredactare computerizată Adrian Baltag, Alexandru Cîrip Revista "22"